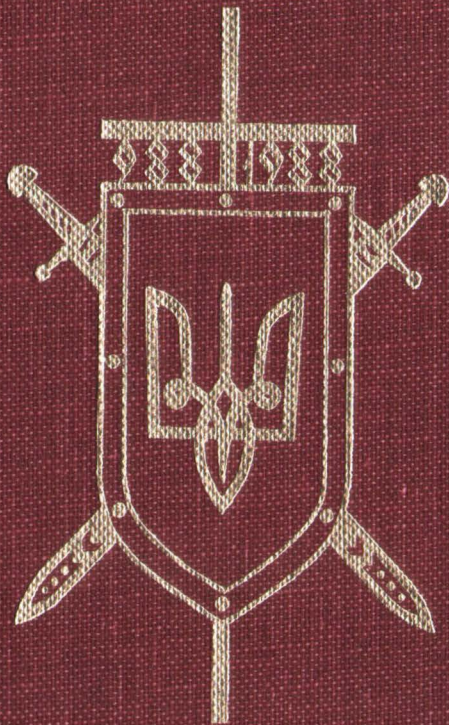
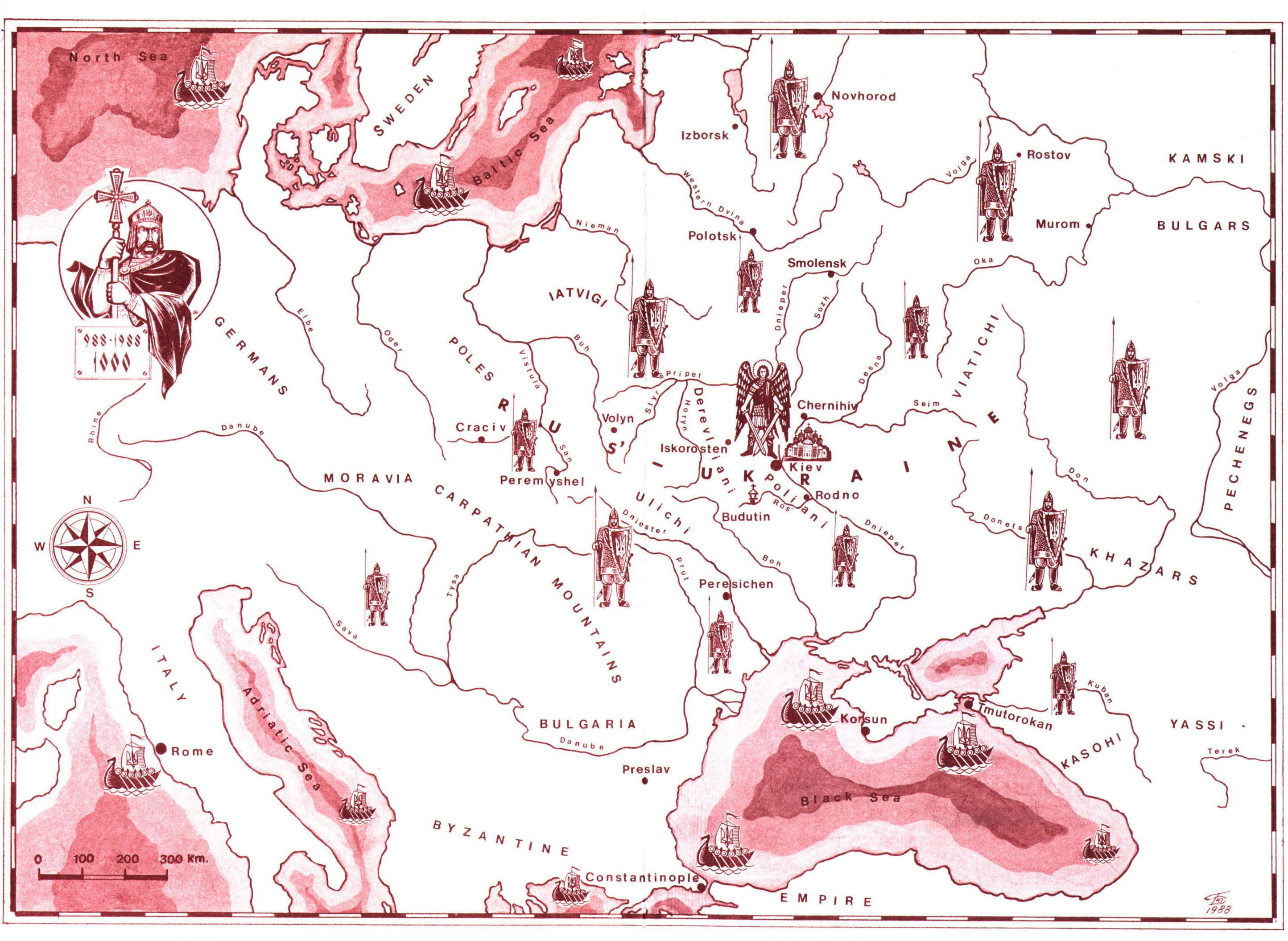

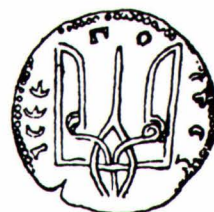

988 • 1988

ВОЛОДЫМИР ВЕЛИКИЙ
VOLODYMYR THE GREAT

MIROSLAWA LASOVSKY-KRUK

VOLODYMYR THE GREAT

A Historical Drama
in Three Acts

Translated into English by
Anna Stepaniuk Trojan

Illustrated by
Bohdan Holowacki

Toronto, Canada
1988

МИРОСЛАВА ЛАСОВСЬКА-КРУК

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ

Історична драма на 3 дії

Мистецьке оформлення та ілюстрації
Богдан Головацький

Торонто — 1988 — Канада

Millennium Edition
(1000 Numbered Copies)

Редактор Олекса Веретенченко

Всі права застережені

Copyright © 1988
by
Mirosława Lassovsky-Kruk
and
Anna Stepaniuk Trojan

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form without permission in writing from the author and translator, except by a reviewer who wishes to quote brief passages in connection with a review written for inclusion in a magazine, newspaper or broadcast.

ISBN # 0-919502-17-2

courtesy of Homin Ukrainy

Canadian Cataloguing in Publication Data

Lasovs'ka-Kruk, Myroslava, 1919 -
Volodymyr velykyi = Volodymyr, the great
A play.

Text in English and Ukrainian.
Edition of 1000 numbered copies.
Millennium edition.
ISBN 0-919502-17-2

I. Vladimir I, Grand Prince of Kiev, ca. 956-1015 -
Drama. I. Title. II. Title: Volodymyr, the great.
PG3969.L38V64 1988 891.7'93 C88-095020-X

Printed in Canada
Harmony Printing Limited
123 Eastside Drive, Toronto, Ontario, Canada M8Z 5S5

988 • 1988

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ
VOLODYMYR THE GREAT

ПЕРЕДСЛОВО

Темі про Володимира Великого в історії українського театру було приділено мало місця. При першій нагоді, коли згадується його в пов'язанні до театру, приходиться на думку трагікомедія Феофана Прокоповича «Володимир», виставлена в Києво-Могилянській академії 3 липня 1705 року. Свою драму Прокопович присвятив гетьманові Іванові Мазепі, що дуже ретельно підтримував діяльність Академії і в якому автор завбачав політичного нащадка та спадкоємця ідей князя Володимира Великого. Проте надзвичайно показово, що в пізніших манускриптах трагікомедії «Володимир», пролог, де звеличувалося ім'я гетьмана Мазепи, був вилучений, а його ім'я Іван було замінено на «слугу Христа». Без сумніву, сам автор, що пізніше став близьким співробітником Петра I, вилучив ім'я великого патрона Академії, бо змінив свій курс на вірнопідданого російському цареві.

Сила самої трагікомедії Прокоповича «Володимир» не в її дії, не в її довгих монологів, а в дотепному зображенні поганських жерців Жеривола, Курояда та Пияра, в яких тодішні глядачі могли дуже легко пізнати (не тільки згідно з їхніми іменами) сучасні їм типи духівництва, котрі стояли далеко від моральних засад церкви. Названі жерці отримали вістку з пекла, що Володимир збирається христити Київ. За допомогою злих духів (на зразок драм Сенеки та деяких трагедій Шекспіра) Жеривол хоче оволодіти Володимиром, затруїти його духом розпусти. Володимир вислуховує грецького філософа про зміст християнської віри і, порадившись зі своїми синами Борисом і Глібом, вирішує прийняти християнство. Поганських богів знищують. Апостол Андрій в епілозі говорить про майбутню долю Києва, де введено й історію від татарської навали до панегіриків гетьманові Мазепі, митрополитові Ясинському та Академії.

Драма Прокоповича «Володимир» здобула численну критичну літературу. Про неї писали російські літературознавці П. Морозов, О. Пипін, М. Тихонравов, М. Гудзій. Стала вона предметом аналізу й українських вчених як Михайло Грушевський, Дмитро Чижевський, Ярослав Гординський. Не обійшов її й Іван Франко. Робилися також спроби, щоб її виставити в більш осучасненій мові. За цю справу бралася й визначний український драматург Людмила Старицька-Черняхівська. Їй вдалося оновити й пристосувати до сучасної сцени

другу історичну драму барокового театру «Милість Божа» невідомого автора, але справа з «Володимиром» Прокоповича не пішла, бо сама по собі дія цієї трагікомедії виявилася не достатньо жвавою.

Справа повернутися до теми про Володимира Великого в театрі була зроблена відомим українським режисером і актором Володимиром Блавацьким. Останній, опинившись 1938 року після смерті Миколи Бенцаля чоловім режисером Театру ім. Котляревського, вирішив увести до репертуару драму Володислава Ковальчука «Володимир Великий». До прем'єри цієї драми не дійшло, бо більшовицька окупація 1939 року спричинила кінець Театру ім. Котляревського. Можливо й сам автор мав намір бачити її на сцені до дати 950-ліття хрищення України.

Тепер, з нагоди 1000-ліття хрищення України, письменниця і драматург Мирослава Ласовська-Крук написала історичну драму «Володимир Великий». Як відомо, основним елементом драми взагалі будь-якого стилю з'являється поетично відображена дія з яскравим конфліктом, що часом виявлена в ремарках, часом у дії словами. І кожна драму, перш за все, формулює суцільна в своєму розвитку дія, стремління до певної мети головної дійової особи. Стильово-реалістична драма М. Ласовської-Крук не є винятком у цьому відношенні. В даному випадкові стремління князя Володимира до своєї мети — охрестити свій народ. У загальному, зустрічаючись з протистоянням других дійових осіб, це стремління до мети головної дійової особи повинно зростати й скріплюватися. Властиво, це й показує драматург у двох останніх діях своєї драми.

Чому саме в двох останніх діях? Тому, що Володимир з'являється лише у двох діях, а в першій дії його немає. Властиво тим, що його немає в першій дії, драматург більш яскраво підкреслює тло, на якому мала б з'явитися головна дійова особа, а саме конфлікт головних діючих сил — християнства і поганства. Щодо питання єдності дії в драмі, то вона збережена, бо дія першого акту поєднана з останніми двома не тільки наявністю головного антагоніста Володимира в особі Віщуна-жреця, але й присутністю інших постатей як Добриня чи Малуша. Немає ще головної дійової особи в першій дії, але конфлікт сил поміж християнством та поганством яскраво триває і явно сили першого, представлені головним образом княгині Ольги, програють супроти сил поганства. Проти Ольги діє не тільки її син Святослав, але й Віщун-жрець, і, навіть, київські мужі й воїни. Навіть прихильник ідеї християнства отець Григорій поступається перед переконаннями поганина Святослава. Отож, у конфлікті сил до головної мети в першій дії поставлено драматургом і різні перипетії.

Головна дійова особа, Володимир, з'являється з початком другої дії. Іде поступове наростання в розкритті його характеру, а з ним набуває все більшої сили ідея християнства супроти поганства. Все ще сильний антагоніст Володимира Віщун-жрець. Настає кульмінація

розрив Володимира з жінкою Рогнідою. Це, так би мовити, по лінії головного конфлікту драми. Але одночасно друга дія розкриває інші сторони характеру Володимира. Саме в ньому показано драматургом риси, котрі наближають його постать до сучасності.

В даному випадкові не говориться про те, що короткі вступи між діями в персоніфікаціях Часу та Історії вже дають певну підготовку читачеві для пов'язання історії з сучасністю. Але драматург іде далі. В самому характері Володимира подано риси сучасних правителів, що засуджують тоталітарні методи. Володимир обстоює принцип, що найліпшій людині може трапитися вчинити злочин, він хоче видати закон, яким злочинство буде каране лише грошовою повинністю, і всіх просить такий закон ухвалити. Він обурюється з того, що візантійські царі Василь і Константин поглузували над ним, не прийняли його старшин, і він вирішує йти війною проти них, щоб карати їх за таку несправедливість.

У сучасному світі все більш стислої комунікації поміж народами показувати образ Володимира, що присвячує виключно свою діяльність справам внутрішньої боротьби у своїй країні, було б недоречним. З цією метою драматург показує постать норвезького принца Олафа Трігвісона, якого виведено не тільки як приятеля Володимира, але і як його співника в справі християнізації України. Одночасно й показано, що Олаф підкреслює ще одну рису Володимира як правителя, мовляв, жаден король світу не дбає так про своїх підданих, як він. Пізніше, в третій дії це ще підкреслено у висловах трьох послів із Риму, привітом від німецької королеви Теофанії.

Остання дія приносить розв'язку зі смертю Віщуна-жерця. Традиції поганства живуть у народі і це драматург показує в діалозі поміж Другим Мужем та Першою Жінкою. Настає нова ера, нові закони, нові порядки, а князь Володимир прихилив усіх правдою, мудрістю та щедрими дарами.

Драма вартісна не тільки різностороннім показом постаті Володимира. Різносторонньо подано й постать Святослава, «лицаря меча й поганства», але одночасно й засуджувача родової помсти. Вдало завершені драматургом головні жіночі образи: княгині Ольги — матері й правительки, вже переконаної християнки, але й одночасно (в контакті до сина Святослава) з сильною підтримкою родової помсти; шляхетна деревлянська князівна Малуша на межі («християнська віра мені подобається, а теж і давні боги»); полоцька князівна Рогніда — людина, для якої не існує жадного права («коли тобі муку чиню, — говорить вона Володимирові, — то це мені велика радість»); образ візантійської царівни Анни, поданий лише з одною рисою, — цілковита вірність Володимирові.

Риторика Прокоповича позбавила його «Володимира» жвавості в дії, хоч багато українських історичних драм саме не були позбавлені цієї риторики. Довгі монологи в них затримували дію. Ласовська-Крук рішуче відмовилася наслідувати такий риторичі, і навіть

відмовилася вести драму білим віршем. За винятком віршованих вступів драму написано прозою, обійдено довгі монологи. Діялоги будовані на коротких реченнях, і до того ж авторка має вроджене почуття міри у веденні їх так, щоб зацікавити читача.

Сучасність віддалена тисячоліттям від даної теми. Склалося безліч легенд про таких осіб, як Володимир чи Ольга. З приводу останньої навіть на радянській Україні створено фільм та балет. І, складаючи драму про Володимира Великого, кожен драматург має право довільної інтерпретації подій зі збереженням основних характеристик. Це стосується і нашого драматурга Мирослави Ласовської-Крук. Звичайно, одна справа бачити драму видрукованою для читача, а друга бачити її зреалізованою на сцені. Подані репліки драматургом для оформлення, величавий фінал останньої дії з хорами і численними статистами вимагають досконалої праці режисера і сценографа, а також численних матеріальних видатків. Треба сподіватися, що ці труднощі будуть подолані.

Марія Ревуцький
Професор-Емерит
Університет Бритийської Колумбії
Венкувер, Б.К.

Лютий 1988 р.

PREFACE

At breakfast this morning, I looked up from my bowl of Scottish-Canadian porridge, carefully cooked according to ancient Caledonian principles and glanced at quite a different particle in our cultural mosaic – a glass goblet filled with Ukrainian Easter Eggs, some of them gifts from Anna Trojan, a former student of mine at Western, and some of them from my daughter-in-law, who recently attended a course held by Ukrainian educators here in the art of decorating Easter eggs according to ancient and timeless patterns brought over to Canada a century ago.

I can't think of anything that contrasts more than Ukrainian folk art and Scottish Canadian remnants of same. Presbyterians might sympathize with the awesome and intricate Resurrection patterns, but would bridle at the fertility implications of the Scythian-Carpathian oak leaf egg. Across our rather gray WASP culture, the Ukrainian cultural story represents a brilliant band of bright colours, energetic male dancing, and legendary stories from the border and heartland of Europe.

That is what this splendid historical play represents – a reminder of other times and other traditions which give our country a valuable alternative to our origins in tallying up free trade yields and financing transcontinental railways. An ancient kingdom – Kiev! – one thousand years ago – its Volodymyr the Great made a crucial choice between an animistic religion, whose belief could not conceive of a permanent resurrection, and a new faith which is still transforming our world into a more loving, less cruel place. In a way, as I glance up at the eggs aforesaid, this 1,000 years ago situation is represented by the oak leaf egg and the geometrical explosion of the Resurrection egg. As the pagan High Priest says very movingly in the last scenes of this epic pageant: “. . . my dear Kniaz, the ancient faith is disappearing . . . our beautiful faith. I am leaving . . . and you shall confirm our people in a new faith.” As the High Priest dies, self-slain, one of the memorable and magnificent things Volodymyr of Kiev says in reply is: “Men, women and children of the city of Kiev, and you warriors of my victorious army, I command you to enter the waters of the river Pochaina and the Dnieper, for you to receive the Light of Truth, the Light of the Heavenly Spirit.”

In a way, for us this play is such a river and I congratulate its author Miroslawa Lassovsky-Kruk and its meticulous and successful translator Anna Trojan, for allowing me to share the invigorating water of a river as legendary as our own St. Lawrence.

James Reaney
University of Western Ontario
London, Ontario
April, 1988

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ

Історична драма на три дії

VOLODYMYR THE GREAT

Historical drama in three acts

ДІЙОВІ ОСОБИ

ОЛЬГА: Княгиня Руси-України від 945 по 964 рік. Мати Святослава Завойовника. Років біля 50.

СВЯТОСЛАВ ЗАВОЙОВНИК: Князь Руси-України в роках 964-972. Батько Володимира Великого. Років 20.

ВОЛОДИМИР: Великий князь, володар в роках 980-1015. Об'єднав усі землі України, 988 року встановив Христову віру. Років 32.

МАЛУША: Деревлянська княжна, мати Володимира. В першій дії років 17, у третій 49.

ДОБРИНЯ: Брат Малуші, виховник Володимира. В першій дії років 25, у третій 57.

АННА: Візантійська царівна, жінка Володимира. Років 25.

РОГНІДА: Полоцька княжна, жінка Володимира. Років 30.

ОЛАФ: Трігвісон, син норвезького короля, приятель Володимира. Років 30.

ОТЕЦЬ ГРИГОРІЙ: Священик, що в почиті кн. Ольги їздив у Царгород. Років 45.

ОТЕЦЬ АНАСТАСІЙ: Священик із Криму. Років 35.

ГРЕЦЬКИЙ СВЯЩЕНИК: Довільний вік.

СВЯЩЕНИК: Із церкви Св. Іллі. Довільний вік.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Служитель поганського бога Перуна. В першій дії років 38, у третій 70.

СВЕНЕЛЬД: Воєвода. Під час відсутності в Києві кн. Ольги правив державою. Років 60.

CAST OF CHARACTERS

OLHA: Kniahynia, ruler of Rus'-Ukraine from 945 to 964. Mother of Sviatoslav the Conqueror, about 50 years old.

SVIATOSLAV: Kniaz, known as the Conqueror, ruler of Rus'-Ukraine from 964 to 972, father of Volodymyr the Great, 20 years old.

VOLODYMYR: Kniaz and later Emperor, known as the Great, ruler of Rus'-Ukraine from 980 to 1015. He united all the principalities of his kingdom and established Christianity as the state religion of Ukraine in A.D. 988, 32 years old.

MALUSHA: A Derevliani Princess, mother of Volodymyr, 17 years old in Act I and 49 in Act III.

DOBRYNIA: Brother to Malusha, protector and tutor of Prince Volodymyr, 25 years old in Act I and 57 in Act III.

ANNA: Princess of Byzantium, sister of Emperors Basil and Constantine, and wife of Volodymyr, 25 years old.

ROHNIDA: A Polotsk Princess, wife of Volodymyr, 30 years old.

OLAF TRYGGVASON: Son of the King of Norway, friend of Volodymyr, 30 years old.

FATHER GREGORY: A priest who accompanied Kniahynia Olha to Byzantium, 45 years old.

FATHER ANASTASY: A priest from Crimea, 35 years old.

A GREEK PRIEST: Any age.

A PRIEST: From the Church of St. Elijah. Any age.

SEER: High priest in the service of the pagan god Perun, 38 years old in Act I and 70 in Act III.

SVENELD: Lord-Protector of the realm during the absence of Kniahynia Olha from Kiev, 60 years old.

БЛУД: Воевода в Києві. Років 50.

BLUD: Lord-Protector of Kiev, 50 years old.

ОЛЕША ПОПОВИЧ: Боярин, приятель Володимира. Років 32.

OLESHA POPOVICH: Boyar and friend of Volodymyr, 32 years old.

ЯРОСЛАВ: Син князя Володимира. Його престолонаслідник. Років 11.

YAROSLAV: Son of Kniaz Volodymyr, and later Kniaz of Rus'-Ukraine, 11 years old.

П'ЯТЬ СИНІВ І ОДНА ДОЧКА ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО: Віком усі молодші від брата Ярослава.

FIVE SONS AND A DAUGHTER OF KNIAZ VOLODYMYR: All younger than Yaroslav.

1-ий ОПОВІДАЧ — ЧАС: Довільний вік.

FIRST NARRATOR – TIME: Any age.

2-ий ОПОВІДАЧ — ІСТОРІЯ: Довільний вік.

SECOND NARRATOR – HISTORY: Any age.

ТРИ ПОСЛИ із Риму: Різні віком.

THREE ENVOYS FROM ROME: Various ages.

ГРИДЕНЬ: Воїн на службі в теремі князя.

GUARDSMAN: At the court of Kniaz Volodymyr.

КОВАЛЬ: Приблизно років 25.

BLACKSMITH: About 25 years old.

ЗЛОЧИНЕЦЬ: Приблизно років 16.

CRIMINAL: About 16 years old.

ДВА ПОСЛАНЦІ: Молоді воїни.

TWO MESSENGERS: Young warriors.

СТАРШИНА:

OFFICER:

ПРИСЛУЖНИЦЯ:

SERVING WOMAN:

ЖІНКИ:

TOWNSWOMEN:

МУЖІ:

BOYARS, ELDERS AND TOWNSMEN:

ПИСАР:

SCRIBE:

ПОЧЕТ КНЯГИНИ ОЛЬГИ І КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА: Бояри, військова старшина, послы, купці, прапороносці.

ROYAL RETINUE OF KNIAHYNIA OLHA AND ROYAL RETINUE OF KNIAZ VOLODYMYR: Boyars, military officers, envoys, merchants, ensigns.

ПОЧЕТ КНЯГИНИ АННИ: Священики, послы, жінки.

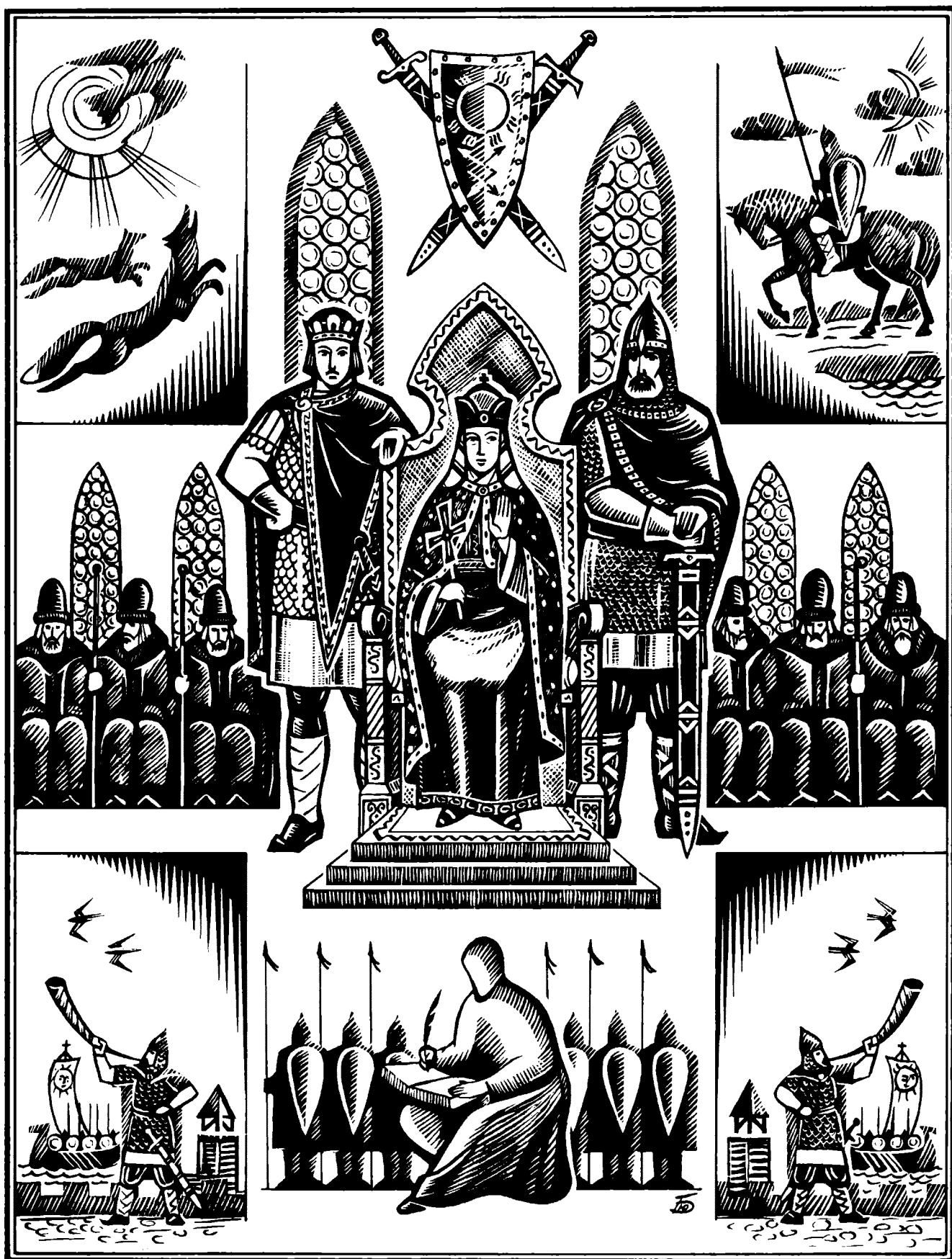
ROYAL RETINUE OF KNIAHYNIA ANNA OF BYZANTIUM: Priests, envoys, ladies-in-waiting.

ДІВОЧИЙ ХОРОВІД:

GROUP OF MAIDENS:

ХОР: Церквоний.

CHURCH CHOIR:

Княгиня Ольга, Князь Святослав Завойовник, воєвода Свенельд
Knyahnia Olha, Kniaz Sviatoslav the Conqueror, Lord Sveneld

ПРОЛОГ

ЧАС:

Я зовуся Часом — той,
що судить строго,
розпочну від повісти Нестора¹ старого
про давноминуле — знак літописання —
Руси-України довге панування,
і про терем² княжий, в камені твердому,
про меч князя Ігоря,³ і силу престолу.

Далі я вестиму повість розпочату
про Боярську Раду й Золоту палату,
предків войовничих, лицарів відважних,
у піснях оспіваних, у билинах⁴ ваших,
про княгиню Ольгу — символ перемоги,
і про мужню вдачу, і думки-тривоги,
про князя Володимира — «сонечко червоне»,
що Христову віру утвердив законом.

PROLOGUE TO ACT ONE

TIME:

My name is time,
the one who judges sternly.
I shall commence
with the tale of Nestor¹,
the old monk who chronicled
the long-lived sovereignty
of Rus'-Ukraine;
about the royal domiciles of stone,
about Kniaz Ihor's² valiant sword,
and the power of the throne in Kiev.

I shall then continue with the tale commenced
about the Boyars' Council and the Golden Palace,
about the warlike ancestors and deeds of noble knights
sung of by bards in ancient lays,
about Kniahynia Olha – whose manly courage
made her into a symbol of victorious deeds.
She in her wisdom did foresee
the reign of a great Kniaz – Saint Volodymyr –
who had the faith of Christ enshrined
in law throughout his lands.

ДІЯ ПЕРША

Золота палата в княжому теремі в Києві. Вузькі, довгі вікна, срібні, стоячі світильники між вікнами, високий поміст із викладеним золотом престолом, два крісла обабіч престолу. Попід стінами тяжкі лави, а над ними: шоломи, щити, сокири, мечі. Перед лавами стоять знатні мужі города Києва.

Вхід княгині Ольги і її почиту. Попереду прапороносці, далі послы, бояри, купці, писар, о. Григорій, воєводи, князь Святослав, княгиня Ольга, а за нею придворні дами. Біля престолу стоїть воєвода Свенельд, біля нього невеликий писальний стіл, за який стає писар. Увесь час він пише.

СВЕНЕЛЬД: Достойні мужі города Києва, поклонімся нашій пресвітлій, Великій княгині Ользі, яка щасливо повернулася з далекої Візантії!

МУЖІ (віддають низький поклін): Вітай, княгине, вітай!
(Княгиня прямує до престолу, сідає, праворуч сідає князь Святослав, ліворуч воєвода Свенельд).

ОЛЬГА: Сідайте, достойні воєводи, бояри, мужі города Києва! (Послы, мужі, купці сідають, більшість стоїть). Дякую за честь, яку мені віддали, вийшовши вітати над ріку Почайну.⁵ Дякую за труди і поміч, яку ви давали князеві Святославу, та за мир, який ви зуміли вдержати в краю тоді, коли потреби нашої Руси-України пішла я заступати перед візантійськими імператорами.

СВЕНЕЛЬД (встає): Із поклоном і глибокою пошаною до тебе, Велика княгине, хочу сказати, що спокій у державі ми берегли, князь Святослав радився у всьому з нами — з Горою,⁶ а ми шанували й слухали його думку, цінили його військовий хист. Гідно він тебе заступав на княжому престолі. Слава тобі, світла княгине, і слава хай буде відважному лицареві, князю Святославу!

АКТ ОДИН

The golden hall in the Palace of the Kniazis of Kiev, with tall windows, silver standing candleholders between them, a raised platform with a gold encrusted throne, two chairs flanking it. Against the walls stand ornate benches. Above them hang helmets, shields, halberds and swords. In front of the benches stand the leading townsmen of Kiev.

Kniahynia Olha's retinue enters, led by ensigns, then boyars, merchants, a scribe, Father Gregory, lords, Kniaz Sviatoslav, and Kniahynia Olha, followed by her ladies-in-waiting. Beside the throne stands Lord Sveneld, beside him a small writing table, behind which stands the scribe. He writes throughout the scene.

SVENELD: Worthy men of Kiev, let us pay homage to Her Majesty, Kniahynia Olha, who has safely returned from distant Byzantium.

BOYARS: *The boyars bow low to the Kniahynia. Hail! Welcome home, Kniahynia, welcome in good health! The Kniahynia heads towards the throne and sits down. On her right sits down her son, Kniaz Sviatoslav; on her left Lord Sveneld.*

OLHA: Be seated noble lords, boyars, and worthy men of Kiev. *Envoys, lords, merchants take seats; the rest remain standing.* We thank you for your loyalty and for coming to the shores of the Pochaina³ to welcome us. We also thank you for your loyalty rendered to Kniaz Sviatoslav, and for maintaining peace in our lands while we travelled to protect the interests of Rus'-Ukraine at the court of the Byzantine Emperors.

SVENELD: *Rises.* I humbly bow before Your Majesty, in great devotion, O Great Kniahynia. I wish to state that we have guarded the peace in our land, and that Kniaz Sviatoslav sought our counsel in all matters. We honoured him, heeded his opinions and valued his great military skills. He wielded your sceptre with fitting grace. Glory to Your Majesty, glory to the valiant knight, Kniaz Sviatoslav!

УСІ (*встають*): Слава пресвітлій княгині
Ользі, слава князеві Святославу! Слава!

СВЕНЕЛЬД: Пресвітла княгине, скажи нам по своїй ласці, чи достойно приймали тебе візантійські царі, чи potwierдили договори, запряжені хрестом і мечем за часів Олега,⁷ чи поправили договір мужа твого, Великого князя Ігоря, і чи перестануть допомагати хозарам⁸ і печенігам,⁹ які нападають на наш край, грабують, беруть невільників, щоб продавати до сірчаних копалень і для ігрищ кровожадного натовпу на торговищах Царгороду.

ОЛЬГА: Багато маю розповісти вам, достойні мужі, дружино моя вірна. Візантійський двір, його імператори із жонами, могутнім синклітом,¹⁰ честь нам віддали, приймали в палатах, в залі Магнаври, Юстиніяна та ще в Золотій, мене зокрема в покоях цариці. Скарби свої нам показували, обідом гостили. Дари, що ми їм повезли, прийняли, дивувались красоті скарбів наших, золоту і самоцвітів. Багато розпитували про нашу країну, як ми тут живемо і як живуть суміжні з нами народи.

ПЕРШИЙ МУЖ: Пресвітла княгине, зволь мені спитати, чи права наших купців у місті Царгороді будуть шанувати, чи може віроломно обмежувати?

ОЛЬГА: Цар Константин Порфірородний¹¹ обіцяв мені права наших купців поширити. Наші кораблі матимуть ті самі права у їхніх пристанях, що їх мають усі інші країни.

ДРУГИЙ МУЖ: Пресвітла княгине, тому, що літа мої вже похилі і тому, що з твоїм мужем, Великим князем Ігорем, їздив я у Царгород і бачив, як наші князі з послами і купцями договір запрягали, то смію тепер спитати, чи договір ти, пресвітла княгине, з імператорами візантійськими списала і чи такий договір запряжено?

ALL COURTIERs: *Rising*. Glory to Her Majesty Kniahynia Olha, glory to Kniaz Sviatoslav! Glory!

SVENELD: O Gracious Majesty, may it please you to enlighten us whether you were received worthily by the Byzantine Caesars? Whether they endorsed the treaties sworn to on the cross and sword of Kniaz Oleh⁴? Whether they elaborated the agreement of your late husband, Kniaz Ihor? Whether they will stop inciting the Pechenegs⁵ and Khazars⁶ to maraud our lands and enslave our people to labour in their sulphur mines or feed the bloodlust of the crowds in the Hippodrome?

OLHA: We have much to recount my worthy nobles, my faithful warriors. The royal court of Byzantium, the Emperors with their consorts, the powerful council of nobles, awarded us all due honours. They received us in their palaces, at Magnaura, at Justinian's and in the Golden Hall. We alone were entertained in the private apartments of the Empress. They displayed their treasures before us and set a royal banquet. They accepted the gifts we brought them, in wonder at their beauty, at the gold and jewels. They asked many questions about our country, how we live and how our neighbours live.

FIRST BOYAR: O Gracious Kniahynia, allow me to enquire. Will the city of Constantinople uphold the trading rights of our merchants or will they seek ways of betraying them?

OLHA: Caesar Constantine Porphyrogenitus⁷ promised us to broaden the trading privileges of our merchants. Our ships shall enjoy the same harbour rights as those of other nations.

SECOND BOYAR: O Gracious Sovereign! Because my years are many and because I accompanied your royal spouse, Kniaz Ihor to Constantinople, witnessed the signing of a sworn treaty with our kniazi and merchants, I dare now ask, did you O Illustrious Kniahynia and the Byzantine Emperor record and swear to a treaty?

Княгиня Ольга
Kniahynia Olha

ОЛЬГА: Ми тільки говорили про наші спільні справи.

ДРУГИЙ МУЖ: Незаписані та незаприсяжені договори — це марна справа.

ПЕРШИЙ МУЖ: Вибачте, пресвітла княгине і ви, достойні мужі міста Києва. Мені здається, що Візантія нас уже не боїться. Справедливий договір царі підпишуть щойно тоді, коли наші кораблі з військом стануть під мурами Царгороду. Права здобуваються тільки силою!

ДРУГИЙ МУЖ: Мечем права здобуваються! Доброго слова вони не послухають! Покоримо їх, то проситимуть договору!

ПЕРШИЙ МУЖ (*витягає з ніхви меча і піднімає вгору*): Мечем! І я кажу, мечем! Візантія замикає нам дорогу до морів.

МУЖІ І ВОЇНИ (*витягають мечі*): Війною на Візантію, війною на греків!

СВЯТОСЛАВ: Мамо, достойна княгине, чуєш чого домагається вся Гора? Одне твоє слово і ми підемо честь і добро Руси-України захистити!

ОЛЬГА: Я бачила Царгород, ця твердиня не до здобуття.

ВОЄВОДА СВЕНЕЛЬД: Нашим мечам ніхто не встоїться!

ОЛЬГА: Бачила їхні твердині, а в пристані і на морі воєнні кораблі. Нам їх не побідити. Але нам і не треба їх нищити! Нам треба, щоб вони нас полюбили як рідний рідного! Нам треба не знищення, а науки їхньої. Наука — це найкраща зброя.

ОДИН З ПОСЛІВ: Пресвітла княгине, дозволь мені, як тому, що їздив у твоєму почиті до грецьких імператорів, сказати свою думку. Зловмисність імператорів очевидна! На прийняття в царських

OLHA: We only spoke of mutual concerns.

SECOND BOYAR: Unrecorded and unsworn treaties are worthless!

FIRST BOYAR: Forgive me Gracious Sovereign and you worthy nobles of Kiev. Constantinople has lost all fear of us. The Emperors shall sign a just treaty only when our fleet of warships anchors in the harbour of Constantinople. Only might brings right!

SECOND BOYAR: The sword wins rights! They heed not honest words! If we defeat them, they shall come begging for a treaty!

FIRST BOYAR: *Unsheathe a sword and lift it aloft.* With the sword! I repeat, with the sword! Byzantium bars our path to the sea!

BOYARS AND WARRIORS: *Unsheathe their swords.* War against Byzantium, war against the Greeks!

SVIATOSLAV: Mother, Your Royal Majesty, hear the demands of the Court. One word from you and we shall defend the honour and the welfare of Rus'-Ukraine.

OLHA: We have seen Constantinople. That fortress cannot be taken.

SVENELD: None can withstand our swords!

OLHA: We have observed their fortifications and their war galleys in the harbour and on the sea. We cannot conquer them. Yet we need not destroy them. What we do need is that they learn to love us as their kin. We have no need of their destruction, but of their knowledge, for knowledge is the most powerful of weapons.

ONE OF THE ENVOYS: Your Illustrious Majesty, please allow me, as one of your retinue to the Greek Emperors, to express my opinion. The evil intentions of the Emperors are clearly evident! We were made to wait a long time for our

палатах казали чекати довго, договору не підписали жадного і хоча від віків християни вони, то нашого священика, отця Григорія, зневажили, дали дар гідний найнижчого слуги-перекладача. Гордість їхня превелика, а більша вона супроти нас тим, бо ми не християни.

ОТЕЦЬ ГРИГОРІЙ: Не знають, що чинять. Зневажили мене, бо не їхньому патріархові підчиняюсь. Та я і не хочу їхніх дарів. Дар Духа, що від Отця Небесного — це скарб для мене найцінніший.

ОЛЬГА: Достойні воєводи, бояри, мудрі мужі города Києва, слухайте мене! На дворі візантійських царів, Константина і Романа¹², приймали нас гідно, з василевсами¹³ сиділа, як рівна з рівними...

ОДИН З ПОСЛІВ: На це казали тижнями чекати!

ОЛЬГА: Це правда й це мене боліло, гнівило!

ПЕРШИЙ МУЖ: Честь твою і нашу підемо боронити!

МУЖІ І ВОЇНИ (*витягають з піхов мечі*): Мечем будемо боронити!

СВЕНЕЛЬД: І я кажу, честь Руси-України мусимо боронити!

ОЛЬГА: Справи треба передумати! Сама вже я билась із думками, чи не до імператора німецького, Оттона, нам слід звернутись. Якщо не Чорним морем і Пропонтидою¹⁴ йти нам у широкий світ, то суходолом ідм на Захід. Думайте про це, завтра приходьте, будемо радити і вирішувати!

ПЕРШИЙ МУЖ: Будемо думати, пресвітла княгине, і завтра до схід сонця будемо тут. Але вже нині скажу мою гадку, що нам треба йти силою на Візантію, так як ішли наші князі, Олег і твій муж, Великий князь Ігор. Син твій Святослав поведе нас!

reception in the palaces of the caesars, not a single treaty was signed, and even though they have been Christians for ages, our priest, Father Gregory, they humiliated, bestowed upon him a gift worthy only of the lowest servant. Their pride has no boundaries, especially toward us who are not of the Christian faith.

FATHER GREGORY: They know not what they do. They humiliated me because I hold no allegiance to their Patriarch. I do not covet their gifts. The gift of the Holy Spirit, from our Heavenly Father – is for me the most precious gift.

OLHA: Worthy lords, boyars and wise men of Kiev! Hear us! At the court of the Byzantine Emperors we were received with honours. We sat as equals with Constantine and Roman⁸.

ONE OF THE ENVOYS: For this we were made to wait for many weeks!

OLHA: That is the truth and it brought us pain and anger!

FIRST BOYAR: We shall march forth to defend your honour and ours!

BOYARS AND WARRIORS: *Unsheathing their swords.* We shall defend with our swords!

SVENELD: And I say also, we must defend the safety of Rus'-Ukraine.

OLHA: We must give thought to these matters! We have already weighed the wisdom of approaching the German Emperor, Otto⁹. If our path to the world market lies not across the Black and Marmora seas, then let us seek overland routes to the West. Ponder ye this. Tomorrow assemble at Court. We shall take counsel and decide!

FIRST BOYAR: We shall ponder, O Illustrious Sovereign, and tomorrow by sunrise we shall return. But even now I must give voice to my opinion. We ought to march in strength against Byzantium, as did Kniaz Oleh and your Royal Spouse, the great Kniaz Ihor. Your son Sviatoslav shall lead us!

ОЛЬГА: Дякую за думку, відвагу і віру в сина мого, князя Святослава.

OLHA: We thank you for your thoughts, courage and faith in our son, Kniaz Sviatoslav.

СВЯТОСЛАВ: Дозволь, княгине, мати моя рідна, сказати і мені слово. Всі достойні мужі Гори і я, виряджали тебе в заморську дорогу з вірою, що вдасться поправити наші умови з греками. Якщо не так сталося, це не твоя вина, а греків. Підкоривши Болгарію, вони перетяли Русі-Україні дорогу до торговельного важливого шляху по ріці Дунай. Потайки договороються вони з хозарами і печенігами, будують міста на наших землях, замикають шляхи нашим купцям на Схід, до Персії та Індії! Хозари та печеніги нападають на наші міста і села, грабують, палять, людей у полон беруть і продають наших жінок, мужів і дітей, немов тварин, на царгородських торговцях! Як нам далі бути!?

SVIATOSLAV: Allow me Your Royal Majesty and my own dear Mother, to have my say as well. All the worthy nobles of your court and I supported your decision to journey across the sea, in the belief that you would succeed in improving our trading agreements. If this did not come to pass, the fault is not yours, but the Greeks'. When they conquered Bulgaria, the Greeks cut off Rus'-Ukraine from access to the major trade route along the Danube River. The Greeks build cities on our lands and make secret treaties with the Khazars and the Pechenegs, who ambush our merchants and block our routes to the East, to India and Persia. The Khazars and Pechenegs continue to pillage our towns and villages. The men, women and children they take captive to sell in the slave markets of Constantinople. How are we to survive?

ПЕРШИЙ МУЖ: Ти нас, князю Святославе, поведеш проти всіх ворогів.

FIRST BOYAR: You Kniaz Sviatoslav, shall lead us against all our enemies.

СВЯТОСЛАВ: З усіх сторін нас тиснуть!

SVIATOSLAV: We are surrounded by enemies!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ (він стояв при входових дверях, іде перед престіл княгині): З усіх сторін наш край облягають, гонять, тиснуть. А скажіть мені, ти, достойна Велика княгине, ви, що повернулись з далекої Візантії, землі вчених греків, і ви, мудрі мужі міста Києва та преславне хоробре лицарство, чи наш народ не має права жити? Жити, питаюсь, не животіти! Жити своїм окремішнім життям з його віруваннями, прадавніми звичаями?! Таж сонце усім однаково світить, теплом наділяє-огріває! Хвалимо ми: Перуна, Дажбога, Сварога, Волоса і богиню Ладу з її дітьми, бо вони добрі для нас. Ти, пресвітла княгине, шукаєш інших богів. За тим і до греків поплила. Хай буде. У городі Києві, крім наших богів, стоять ще й чужі, яким поклоняються прихожі чужинці, то ще й ідола твоєму богові поставимо, щоб греки поклонились. Усім богам будемо жертви приносити.

SEER: *He has been standing by the main entrance to the Hall. Now he walks and stands before the throne.* Our land is besieged from all sides, marauded, squeezed. But tell me now, my noble Kniahynia, you who have returned from distant Byzantium, the land of learned Greeks, and you O wise men of Kiev, and you valiant knights, have our people not the right to prosper? I ask to prosper, not merely to exist! To live their own life according to their ancient creeds and customs! Does not the sun shine equally on all, does it not bless all equally with warmth? We praise Perun¹⁰, Dazhboh¹¹, Svaroh¹², Volos¹³ and the divine Lada¹⁴ with her children, because they are good to us. But you, Glorious Kniahynia, seek other gods. You sailed to the Greeks in search of them. Let it be so. Among our own gods in Kiev stand other gods, worshipped by travelling foreigners. We shall raise an idol to your god as well, so that the Greeks can bow to him. We shall bring sacrifices to all the gods in the world!

ОЛЬГА: Христос жертв не вимагає. Він хоче людської покорі перед одним Всевишнім Богом. Він Бог любови та справедливости.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Чому ж тоді служителі його нас зневажають?!

ОЛЬГА: Бо ми погани!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ (схвильовано): Вельми тяжко мені ці слова чути від тебе, пресвітла княгине. Чи можемо ми бути поганами, коли віримо в добрих богів, красу світу і добро людини? Ні, не погани ми! Поганин це той, що погані діла чинить! Щезнуть ватаги, що як саранча котяться на нас, зникнуть з лиця землі імперії, і між ними Візантія, а наш народ буде вічно жити!

СВЯТОСЛАВ: Дорога мамо, може правду каже наш Віщун-жрець, що минуться Візантія, печеніги і хозари, але я гадаю, що самі із себе вони не щезнуть. Хозари звикли на нас накладати данину, печеніги підходять під вали Києва. Якщо нашої силою їх не зовоємо, знищать вони нас!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Месникам за правду світить зоря. Їм краще видно, що слід чинити.

СВЕНЕЛЬД: Вже сьогодні Святослав може крикнути ворогам: «Готуйтеся, іду на ви!»

УСІ: Веди нас до бою!

ОЛЬГА: Гіркий запах крові бою я знаю! Тому, що знаю, не хочу проливань крові. Миру, миру нам треба, не крові!

СВЕНЕЛЬД: Пресвітла княгине, коли б ти привезла добрі вістки із Візантії, то певне і не говорили б ми тепер тут про війну. Нашими словами ми засвідчуємо тільки, що ми завжди готові стати за тебе і за матір нашу Русь-Україну. Нашим заміром і цілню було привітати тебе з далекої

OLHA: Christ does not exact sacrifices. He seeks man's submission to the One and Only God on High. He is the God of love and justice.

SEER: Why do his priests insult us?

OLHA: Because we are pagans!

SEER: *Upset.* It is with a heavy heart that I listen to your words, Illustrious Kniahynia. Can we be pagans when we believe in benevolent gods, in the beauty of the world and the goodness of mankind? No, we are not pagans! Pagan is he who does evil deeds! The hordes, who like the locust swarm upon us, shall perish, empires shall vanish from the face of the earth, and with them Byzantium, but our people shall live forever!

SVIATOSLAV: Dear Mother, our Seer may be speaking the truth – that Byzantium, the Pechenegs and the Khazars shall pass into oblivion, but I believe they will not disappear if left to themselves. The Khazars have become accustomed to demand tribute from us; the Pechenegs approach the walls of Kiev. If we do not defeat them, they will annihilate us!

SEER: The stars themselves guide the paths of the avengers. They have a clearer vision of their mission.

SVENELD: Even now Kniaz Sviatoslav can challenge our enemies: "prepare, I march against you!"

ALL: Lead us into battle!

OLHA: We know the bitter stench of blood in battle! Because we know, we do not wish to spill it. We have need of peace, peace, not blood!

SVENELD: Illustrious Majesty – had you brought good tidings from Byzantium, then we would not be speaking of war now. Our words bear witness to our readiness to defend you and our mother Rus'-Ukraine. Our sole intention was to welcome you from a long journey, to tell you of our happiness at your return. Now we understand

дороги, сказати, що ми раді щасливому повороті. Тепер розуміємо твої тривоги і втому, підемо додому думати, що далі робити.

ОЛЬГА: Завтра будемо радити, чи не в Німеччину і Рим послів нам посилати.

ПЕРШИЙ МУЖ: Треба Візантію налякати!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Ще поклониться Києву Візантія!

ОЛЬГА: Мирними договорами багато можна здобути.

СВЯТОСЛАВ: Тільки меч може забезпечити мир!

ОЛЬГА: Меч забезпечить, але здобувати мир треба договорами.

СВЕНЕЛЬД: Правду говорить княгиня Ольга і князь Святослав! Слава їм за це!

УСІ: Слава княгині Ользі, слава князю Святославу! Слава!

Вихід. Княгиня встає, прямує до дверей, що за престолом. Вони ведуть у її кімнати. За нею виходять жінки і дівчата, прислуга княгині. Прапороносці стоять з піднесеними стягами, лицарі виструнчені, послы, бояри, воєводи, мужі, купці — з похиленими головами. Коли княгиня вийшла, всі вклоняються князю Святославу і виходять головними дверима. В залі залишається князь Святослав та отець Григорій.

СВЯТОСЛАВ: Отче Григорію, вельми засмучена повернулася моя мати. Чи аж так негідно приймали її клятві ромеї?¹⁵

О. ГРИГОРІЙ: Марну мала надію, марно дари везла. Але дещо і скористала. Бачила церкви, школи, в яких навчають писання Євангелії, стару грецьку філософію, римське право. Ще княгиня пізнала, що Константин Порфірородний, так як його попередник, ще від Юстиніана¹⁶ починаючи, намісниками Христа себе величають.

your consternation and your weariness. We shall return to our homes and ponder what needs to be done.

OLHA: Tomorrow we shall debate whether to send ambassadors to Germany and Rome.

FIRST BOYAR: Byzantium must be frightened!

SEER: Byzantium shall bow to Kiev yet!

OLHA: Much can be gained with peaceful treaties.

SVIATOSLAV: Only the sword can secure peace!

OLHA: The sword assures, but treaties secure peace.

SVENELD: Kniahynia Olha and her son, Kniaz Sviatoslav, speak the truth! Long may they live in glory!

ALL: Glory to Kniahynia Olha! Glory to Kniaz Sviatoslav! Glory!

Exit. The Kniahynia rises, heads towards the doors behind the throne. They lead to her private apartments. She is followed by her ladies-in-waiting and her servants. The ensigns stand with raised banners, the knights at attention, envoys, boyars, lords, nobles and merchants with bowed heads. When the Kniahynia disappears, all bow to Kniaz Sviatoslav and exit through the main doors of the hall. Kniaz Sviatoslav and Father Gregory remain behind.

SVIATOSLAV: Father Gregory, my Royal Mother is deeply saddened. Did the cursed Byzantines receive her so unworthily?

FATHER GREGORY: She had little hope, in vain bore gifts. But she gained some benefits. She saw churches, schools where they teach Gospels to transcribe, ancient Greek philosophy, Roman law. The Kniahynia also learned that Constantine Porphyrogenitus, like his predecessors since Justinian¹⁵, proclaims himself to be the Vicar of Christ.

СВЯТОСЛАВ: Отче Григорію, змалку слухаю твоє навчання нової віри, але не можу її збагнути. Тому й не хрищусь. І не христитимусь аж поки не увірую.

О. ГРИГОРІЙ: Щодня молю Бога за тебе.

СВЯТОСЛАВ: Я вірю в це, що бачу, що люблю, що прагну.

О. ГРИГОРІЙ: Як не ти, то може твої сини увірять в Христа-Бога. А... скажи, князю, чи є правда в тому, що улюблениця княгині, Малуша, стала твоєю жоною?

СВЯТОСЛАВ: Ти, отче, знаєш, що мати поплила у Візантію царівни мені шукати. Дочки імператора мені в жони хотіла. А я полюбив Малушу.

О. ГРИГОРІЙ: Вінчаючись із царівною, ти скріпив би силу княжого роду і цілої країни. Та ти особисте щастя вище ставиш за щастя країни.

СВЯТОСЛАВ: Ні, я його тільки поєдную. Могутність мого роду та всієї країни я забезпечу моїм мечем і мечами моїх воїнів!

О. ГРИГОРІЙ: Через царя Оттона княгиня шукатиме зв'язків із Папою Римським.

СВЯТОСЛАВ: Навіщо нам Рим? Сам удержатись не може, шукає опіки в німецьких імператорів.

О. ГРИГОРІЙ: А знаєш, як учинив цар Болгарії, Великий Симеон?

СВЯТОСЛАВ: Знаю, що він був другом мого батька у воєнних походах. Він хотів царської корони з Візантії і не дістав її, чи не так?

О. ГРИГОРІЙ: Будучи тепер у Царгороді, докладно все я провірив. Симеон ціле своє життя боровся за царську корону, за

SVIATOSLAV: Since childhood you've taught me the new faith, Father, yet still I cannot fathom it. That's why I have not been baptized and shall remain so until I do believe.

FATHER GREGORY: Every day I pray for you to God.

SVIATOSLAV: I believe in what I see, what I love, what I desire.

FATHER GREGORY: If not you, then maybe your sons shall believe in Christ the Lord. But – tell me Kniaz, is it true that Malusha, the favourite of the Kniahynia, has become your wife?

SVIATOSLAV: You know that my Mother sailed to Byzantium to seek an emperor's daughter for my wife. But I fell in love with Malusha.

FATHER GREGORY: Wedding an emperor's daughter would strengthen the power of your royal lineage and of the whole country. But you have placed your personal happiness above that of your people.

SVIATOSLAV: No, I only unite the two. The might of my lineage and of my lands I secure with my sword and with the swords of my warriors!

FATHER GREGORY: The Kniahynia shall seek ties with the Roman Pope through Emperor Otto.

SVIATOSLAV: What need have we of Rome? It cannot stand alone and seeks protection from the German Emperors.

FATHER GREGORY: And do you know what the Emperor of Bulgaria, the Great Simeon, has done?

SVIATOSLAV: I know that in military campaigns, he was my father's comrade in arms. He coveted the crown of caesars from Byzantium and didn't get it. Is that not so?

FATHER GREGORY: I verified this carefully in Constantinople. Emperor Simeon fought all his life for the emperor's crown as well as for the

Князь Святослав Завойовник
Kniaz Sviatoslav the Conqueror

болгарський патріархат. Не одержавши їх, сам собі узурпував царський титул...

СВЯТОСЛАВ: Сам?

О. ГРИГОРІЙ: Так. Сам себе проголосив царем, тоді вже іменував патріарха, якому звелів себе коронувати.

СВЯТОСЛАВ: Схвалюю такий вчинок.

О. ГРИГОРІЙ: Папа, Іван Десятий, признав Симеонові корону і тоді Візантія поспішила признати теж.

СВЯТОСЛАВ: І Візантія признала Симеонові?

О. ГРИГОРІЙ: Не йому, а його синові Романові, бо в міжчасі Симеон помер.

СВЯТОСЛАВ: Чи не отруєний із чаші візантійського імператора?

О. ГРИГОРІЙ: Таке говорять, не знаю. Але корону і патріархат затвердили.

СВЯТОСЛАВ: Бачиться мені, що до сили меча потрібні ще дипломатичні хитрощі. Не знаю, чи мати моя бажає собі корони, чи для мене вона її хоче, але приклад царя Симеона повчальний. Про патріархат ми говорити не можемо, бо не вся країна охрищена.

О. ГРИГОРІЙ: Недалекий вже час, що Слово Правди просвітить увесь народ. Тобі слід над тим думати.

СВЯТОСЛАВ: От, сміялись би з мене мої воїни! Ні, ні! Биття земних поклонів не для мене! Моїм богам я сміло, з піднесеною головою дивлюсь у вічі!

Вхід Малуші. Гарно вдягнена, іде з грацією. По ній ще не пізнати, що вагітна. Кланяється перед о. Григорієм.

МАЛУША: Поклін тобі і твоєму Богові, отче Григорію.

Bulgarian Patriarchy. Unable to achieve either, he usurped the title of Emperor himself . . .

SVIATOSLAV: Himself?

FATHER GREGORY: Yes, he proclaimed himself caesar, then appointed a patriarch to crown him.

SVIATOSLAV: I praise his actions!

FATHER GREGORY: Pope John X acknowledged Simeon's crown; only then did Byzantium follow suit.

SVIATOSLAV: And did Byzantium acknowledge Simeon's crown?

FATHER GREGORY: Not his, but that of his son Roman, because Simeon died in the meantime.

SVIATOSLAV: Was he not poisoned from the Chalice of the Byzantine Emperor?

FATHER GREGORY: That is the rumor. I do not know. But the crown and the patriarchy they acknowledged.

SVIATOSLAV: I see that in addition to the might of the sword it is necessary to employ diplomatic cunning. I do not know whether my Royal Mother desires a caesar's crown for herself or for me, but the example of Emperor Simeon is instructive. We really cannot speak about the patriarchy because the whole country has not yet been baptized.

FATHER GREGORY: The time is nigh when the Word of Truth shall enlighten our people. You should think on it.

SVIATOSLAV: Why, my warriors would laugh at me! No! No! Religious prostrations are not for me! Without fear, with my head held high I gaze into the eyes of my gods!

Enter Malusha: She is dressed in finery and walks with graceful movements. Her pregnancy is still not visible. She bows to Father Gregory.

MALUSHA: Greetings to you and to your God, Father Gregory.

О. ГРИГОРІЙ: Вітаю, Малушо, рад бачити тебе в доброму здоров'ї. Думаю, не мене прийшла побачити.

СВЯТОСЛАВ (*веселий, підходить до Малуші, обнімає її*): Як добре, що прийшла. Зараз підемо до княгині-матері і скажемо про наше щастя.

О. ГРИГОРІЙ: То я вже піду...хібащо хочете, щоб і я з вами пішов до княгині!

СВЯТОСЛАВ: Ми краще самі скажемо.

О. ГРИГОРІЙ: То дозвольте мені моє тихе благословення покласти на вас і на ваше ненароджене дитя. З вашого щастя бачу, що велика любов вас поєднала. Хай буде благословенне ваше дитя (*Малуша приклякає, о. Григорій кладе їй долоні на голову*).

МАЛУША: Щасливішою не могла б я бути. Тільки боюсь, що моє щастя завелике, щоб справжнім бути.

О. ГРИГОРІЙ: Не спішіть до неї сьогодні. Вона втомлена з дороги. Хай відпочине.

СВЯТОСЛАВ: Може і правда це. До завтра — недалеко.

МАЛУША (*піднімається*): А я піду до княгині. Хочу бачити її. Привітати, обняти. Поспитати, чи чого не треба їй.

СВЯТОСЛАВ: Опісля, тепер ходімо проведемо отця Григорія в його кімнату.

МАЛУША: В кімнаті чекає вечеря. Сама доглядала, щоб пиріжки були якнайкращі.

О. ГРИГОРІЙ: З риби і грибів?

МАЛУША: Еге ж, угадали. Та й ще вірменське вино.

О. ГРИГОРІЙ: То ходімо! (*Веселі, всі троє виходять*).

FATHER GREGORY: Welcome Malusha, I'm pleased to find you in good health, but I think you did not come to see me.

SVIATOSLAV: *Happily approaches Malusha and embraces her.* How good of you to come. We shall go to our Royal Mother and tell her of our happiness.

FATHER GREGORY: I should be going . . . unless you wish that I accompany you to her Majesty?

SVIATOSLAV: It's better we tell her ourselves.

FATHER GREGORY: Then allow me to place my blessing on you and on your unborn child. From your happiness I can see that a deep love united you. May the Lord bless your child.

Malusha kneels. Father Gregory places his palms on her head.

MALUSHA: I couldn't be happier. I only fear that my happiness is too great to be real.

FATHER GREGORY: Do not hurry to tell her today. She's weary from her journey. Let her rest.

SVIATOSLAV: You may be right. 'Tis not too long until tomorrow.

MALUSHA: *Rising.* But I will go to her Majesty. I want to see her, welcome her, embrace her. I want to ask her if she has need of anything.

SVIATOSLAV: Later. Let us accompany Father Gregory to his room.

MALUSHA: Supper awaits you in your room. I made certain that the dumplings are tasty.

FATHER GREGORY: Stuffed with fish and mushrooms?

MALUSHA: You guessed right. There's also Armenian wine.

FATHER GREGORY: Then let us go! *Happily all three exit.*

Вхід княгині Ольги. Попереду, спішним кроком іде княгиня, за нею прислужниця.

ОЛЬГА: І чого він мене не питав?! Чи я йому вже чужа? Чи я йому зла хотіла?

ПРИСЛУЖНИЦЯ: Не знаю, як просити вибачення.

ОЛЬГА: Ти посміла говорити про родинні княжі справи. За це будеш покарана!

ПРИСЛУЖНИЦЯ: Помилування прошу!

ОЛЬГА: Мовчи! Іди поклич Малушу і брата її, гридня¹⁷ Добриню. Малуші скажи принести всі ключі до теремних комор.

ПРИСЛУЖНИЦЯ: О! О! А Добриня вже не є гриднем, він уже сотенним став. Його, певне, в гридниці¹⁸ немає.

ОЛЬГА: То знайди мені його хоч би й під землею. І то зараз.

ПРИСЛУЖНИЦЯ: То я вже біжу, але чи найду, то не знаю (*виходить*).

ОЛЬГА (*здивовано дивиться їй услід*): Не впізнаю мого замку, моїх людей. Прислужниця сміє мені говорити, що мій син поєднався з Малушею. Як Святослав міг простити, що батько Малуші вбив його батька! Чого я тих дітей помилювала?! Хай би в Іскоростені¹⁹ були подушилися! Малуша хоче на київському престолі сидіти. Ні, ні! До того не допущу! Ох, Святославе, Святославе, чому ти в мене один? (*Схвильована, ходить вздовж сцени*). За нехрищеного Константин не хотів царівни давати. А він, ні та й ні! Воїни з нього сміятимуться! Та й воїнів треба похристити! Всю країну час уже христити! Боже, прости мені, але Малушу за невістку не можу прийняти. (*Сідає на лаву, закриває лице руками*).

Вхід князя Святослава.

СВЯТОСЛАВ (*підходить до матері, бере її за руки, відслонює обличчя*): Що сталося! Чого плачеш?

Enter Kniahynia Olha. She leads with hurried steps and is followed by a serving woman.

OLHA: Why did he not ask me?! Am I a stranger to him? Did I wish him ill?

SERVING WOMAN: I beg your pardon, Madam!

OLHA: You dared to speak of royal family matters. For this you shall be punished!

SERVING WOMAN: I beg you mercy!

OLHA: Silence! Go fetch Malusha and her brother, the soldier Dobrynia. Tell Malusha to bring all the keys to the palace stores.

SERVING WOMAN: Oh! Dear! Dobrynia is no longer a common soldier. He's become a centurion. He's probably not in the soldier's quarters.

OLHA: Then find him even underground. I mean now!

SERVING WOMAN: I will fly, but know not if I'll find him. *Exits.*

OLHA: *Gazes perplexed after her.* I do not recognize my castle, my people. A serving woman dares to tell me that my son has mated with Malusha. How could Sviatoslav forgive that Malusha's father killed his royal Sire. Why did I show mercy to those children? I'd rather they had perished in Iskorosten¹⁶. Malusha wants to sit on the throne of Kiev! No, no! I will not allow it! Oh Sviatoslav, Sviatoslav, why are you my only one? *Agitated she paces the width of the stage.* Constantine would not hear of an unbaptized son-in-law. And he, despite my tutelage and pleas, refuses and refuses! He claims his warriors will laugh at him! They must be baptized as well! It is time to baptize all my people! God forgive me, but I cannot accept Malusha as a daughter-in-law! *Sits down on a bench and covers her eyes with her hands.*

Enter Kniaz Sviatoslav.

SVIATOSLAV: *Approaches his Mother and takes her hands from her face.* What happened? Why are you weeping?

ОЛЬГА: Через тебе, сину!

СВЯТОСЛАВ: Не розумію!

ОЛЬГА: Тоді, коли я, задля добра всього нашого народу і шукаючи щастя для тебе, на схилі віку, у трудах і невігодах поїхала в далеку путь... ти думав про себе, про розкоші плоті мізерної! Чи правда, що Малуша носить в утробі своїй твоє дитя?

СВЯТОСЛАВ: Правдою є і це, що я ніколи твоєї волі не перечив. А коли Малушу покохав, коли ми подружились, то це воля моїх і твоїх богів, доля моя, якої не відвернеш. Мамо, усміхнися, ти Малушу більше мене любиш, радій нашим щастям!

ОЛЬГА: Нерозумний! Як ти міг вибрати дочку вбивці твого батька?!

СВЯТОСЛАВ: Ти ж бачила, що я її люблю. Сама ти раділа її співами, веселощами, сміхом.

ОЛЬГА: Це був мій блуд, що її забрала з палаючого Іскоростеня. За тим блудом, другого вже не вчиню! Малуша мусить покинути терем!

СВЯТОСЛАВ: За нею і я піду!

ОЛЬГА: Як ти смієш таке говорити?

Вхід Малуші.

МАЛУША *(стає на одно коліно перед княгинею, простягає до неї ключі):* Ось ключі від комор, житниць, усіх скарбів. Усе берегла по твоїй, матінко княгине, волі, по моїм сумлінню і як найкраще вміла. Майна за час твоєї неприсутности не убуло, а навіть примножилось.

ОЛЬГА: Встань!

МАЛУША *(встає):* Чи втомлена з дороги? Чи здорова? *(Княгиня відвертається від неї).* Чи може прогнівила тебе, матінко?

OLHA: Because of you, my son!

SVIATOSLAV: I do not understand!

OLHA: Though bent with age, I braved the dangers and discomfort of a long journey for the welfare of our people and to seek happiness for you, while you thought only of yourself, to sate your carnal appetites. Is it true that Malusha carries your child?

SVIATOSLAV: It is also true that I have never opposed your will. But when I loved Malusha, when we wed, it was destiny, the will of your gods and mine. Fate can't be escaped. Oh, Mother! Smile. You love Malusha more than me. Rejoice at our happiness.

OLHA: Fool! How could you choose the daughter of your Royal Sire's murderer?!

SVIATOSLAV: You saw I loved her. You found pleasure in her songs, her joys, her laughter.

OLHA: It was my error to rescue her from the flames of Iskorosten. I shall not make another! Malusha must leave the palace!

SVIATOSLAV: I shall follow her!

OLHA: How dare you say that?!

Enter Malusha.

MALUSHA: *Stands on one knee before the Kniahynia and extends the keys to her.* Here are the keys to the stores, the larders, and all the treasures. I guarded them according to your will, dear Mother, according to your will and my conscience, as best I could. In your absence your property has not diminished, in fact it has increased.

OLHA: Rise!

MALUSHA: *Rises.* Are you weary from your journey? Are you well? *The Kniahynia turns away from her.* Or have I angered you, dear Mother?

Малуша, мати Володимира Великого
Malusha, mother of Volodymyr the Great

СВЯТОСЛАВ: Малушо, не упокоряйся перед княгинею. Стань гордо перед нею і скажи, так як я вже сказав, що полюбила мене і будеш матір'ю нашої дитини!

МАЛУША (*хапається за голову і з розпукою*): Родженице,²⁰ богине мого загубленого роду, моєї долі безталанної, мого щастя і розпуки гіркої, будь при мені! Не опускай!

ОЛЬГА: Знала, що скарбів берегтимеш уміло, але не гадала, що любовна жажда ум тобі затьмарить. Ти знала, що твій батько вбив батька Святослава! Як же вам побратись?!

МАЛУША: Ми в щасті любимось, чого нам терпіти за гріхи батьків?

СВЯТОСЛАВ: Мамо, ще раз тебе молю, не протився нашому одруженню!

ОЛЬГА (*на авансцені до себе*): Христе Боже, Ти умів прощати, чом не даси цієї сили мені, рабі Твоїй? Не сила мені дивитись в її вічі, в її добрі вічі. Моє серце кров'ю стікає, вона для мене помирає. Я її більше не буду бачити!

СВЯТОСЛАВ: Мамо, не карай за давні провини!

МАЛУША: Княгинє, чим я не достойна бути жінкою князя? Чи тим, що віддано працювала для тебе, чи може тим, що в шовкових паволоках²¹ не ходила?

ОЛЬГА: Малушо, не мені перед тобою оправдуватись у вчинках своїх. Не мені теж слухати сина, осліпленого твоїми чарами. Не говори більше і не питай, щоб у відповідь мою не закралась погорда до тебе. Любитиму тебе, бо бачиться мені... та що я кажу... Ключі казала принести, бо більше тобі, як жоні князя, не личить працювати. Сили всі треба для дитяти зберігати. Терем, одначе, мусиш покинути!

SVIATOSLAV: Malusha, do not abase yourself before the Kniahynia. Stand proud before her and tell her, as I have, that you love me and will be the mother of our child!

MALUSHA: *Seizes her head in grief.* My gods! Rodzhenytsia¹⁷! Goddess of my lost family, of my unhappy destiny, of my happiness and of my grief, stay with me! Do not abandon me!

OLHA: I knew that you would guard my treasures well, but did not think your passion would becloud your brains. You knew that your father slew the Sire of Sviatoslav! How could you two marry?!

MALUSHA: We are happy in our love. Why should we suffer for the sins of our fathers?

SVIATOSLAV: Mother, I pray you, do not oppose our marriage!

OLHA: *At the front of the stage to herself.* Oh Christ Our Lord, you knew how to forgive; why do you not give this strength to me, your servant? I have no strength to gaze into her kindly eyes. My heart is bleeding, but for me she must cease to exist. I shall not gaze upon her again.

SVIATOSLAV: Mother, do not punish us for old transgressions!

MALUSHA: Your Majesty, why am I unworthy to be the wife of a Kniaz? Is it because in work I gave you the full measure of my devotion, or is it because I have not been reared in robes of silk?

OLHA: Malusha, it behooves us not to defend our actions before you. Neither does it behoove us to listen to our son who is blinded by your charms. Speak no more and question not, lest my replies be moved by contempt for you . . . I shall love you, for I foresee . . . what am I saying? We asked you to bring the keys because it is not fitting for the wife of a Kniaz to work. Conserve your strength for the child. You must, however, leave the palace!

СВЯТОСЛАВ (*пригортає Малушу*): Із терему
підемо разом!

МАЛУША: Не говори таке!

Вхід Добрині.

ДОБРИНЯ (*стає на одно коліно перед
княгинею*): До твоїх розпорядимостей,
Велика княгине!

МАЛУША (*підбігає до брата*): Брате,
княгиня довершує помсту на нашому роді!

ОЛЬГА: Не я! Це дух князя Ігоря живе в тих
стінах, його порубаний щит і закривавле-
ний меч домагаються справедливості!

ДОБРИНЯ: Велика княгине, претяжко
скарала ти наш рід, усю деревлянську
землю, князівство наших батьків. Сестру
і мене ти забрала в прислугу собі...

ОЛЬГА: На лихо собі змилосердилась над
вами.

МАЛУША: Святославе, якщо помста має
бути довершена, то хай буде зараз. Подай
матері батьківський меч, хай вона своїми
руками вб'є мене. Мені не жити без тебе!

ОЛЬГА: Станеться це, що має статися!
Малушо, ти стаєш матір'ю дитини князя,
якщо хлопця, то майбутнього князя.
Нікому, навіть мені не смій тепер
упокорятись! Одному, Всевишньому
Богові! Його ласк для дитини проси. Я не
звикла просити, але прошу тебе тепер,
при князеві Святославові і твоєму братові
Добрині, покинь поганську віру,
охристісь!

СВЯТОСЛАВ: Не змушуй її, мамо!

ОЛЬГА: Я в Христовій вірі не зростала, пізно,
запізно її прийняла і тому ще тепер
законам давньої віри не можу
протистояти. Закони ті записані в моїй
крові! Заприсяжену помсту мушу
доконати.

SVIATOSLAV: *Embracing Malusha.* We shall
depart together from the palace.

MALUSHA: No, do not say this!

Dobrynia enters.

DOBRYNIA: *He stands on bended knee before the
Kniahynia.* At your service, Great Kniahynia!

MALUSHA: *Runs to her brother.* Brother, the
Kniahynia completes her revenge upon our fa-
mily!

OLHA: Not I! It is the ghost of Kniaz Ihor who lives
in these walls. His hacked shield and bloodied
sword demand justice.

DOBRYNIA: Great Kniahynia! You have wreaked a
terrible punishment upon our family, upon the
Derevliani lands, upon the realm of our
forefathers. My sister and myself you have re-
duced to common servants in your palace . . .

OLHA: To my own grief I showed you mercy.

MALUSHA: Sviatoslav! If the revenge must be
perfected, let it be now. Hand your Mother your
Father's sword. Let her slay me with her own
hands. I cannot live without you!

OLHA: Whatever is destined to happen will happen!
Malusha, you are going to be the mother of a
Kniaz's child, if of a boy, then of a future
sovereign. Do not demean yourself before any-
one, not even us. Only before the Lord God on
High, and pray that he grants graces to your
child. We are not used to begging, but we beg
you now, in the presence of Kniaz Sviatoslav and
your brother Dobrynia, leave the pagan faith,
and be baptized!

SVIATOSLAV: Do not force her, Mother!

OLHA: We have not been reared in the Christian
faith, and accepted it too late. And now we can-
not oppose the laws of our ancient gods. These
laws are in my blood and force me to fulfil my
oath of vengeance.

МАЛУША (*стойть спокійно, гідно*): Я чинитиму по моїй совісті і по волі князя Святослава. Християнська віра мені подобається, а теж і давні боги. Що чинитиму — не знаю, але ясно, прозоро-ясно мені, що моє життя обірвалось. Я — вже не я! Я покута за давні гріхи!

ОЛЬГА (*з боєм затискає перед собою кулаки, далі спускає руки вниз і говорить поволі, з притиском*): Дарую Малуші моє село над Россю — Будутин. Добрине, ти повезеш туди сестру, будеш її опікуном. Якщо народиться хлопець... привезеш його сюди. Виростатиме княжичем, рівний з іншими князенками!

МАЛУША (*розпачливо, з тихим скимлінням*): Ох, ще не народилось, а вже в мене забирають!

ОЛЬГА: В Будутині є церква, прошу, щоб ти її не оскорблювала в дарах. (*Виходить у запрестольні двері з піднесеною головою*).

МАЛУША (*підходить до Святослава*): Святославе! Не бачити мені більше тебе!

СВЯТОСЛАВ (*бере її за руки*): Малушо, єдина моя, з тобою і я покидаю цей замок. Хай мати з Горою встановляють закони, договорюються трактатами з чужими державами, церквами, а я буду в полі з моєю дружиною-воїнами. Будутин над Россю знаю, там наша добра застава, нічого тобі боятись. Знай, моєму коневі, коли він летить, стриму немає! Де б я не був, над Каспійським морем, Чорним, чи над Дунаєм, дорога до тебе буде завжди коротка.

МАЛУША: Знаю, що любиш поле.

СВЯТОСЛАВ: Не на павиних перах спати мені, не душитись в тих стінах! Добрине, двір у Будутині гарний, село багате. Є там наша застава із сотенним. Від сьогодні роблю тебе тисяцьким, тобі підлягають усі застави над Россю,

MALUSHA: *Standing composed and proud*. I shall act according to my conscience and the will of Kniaz Sviatoslav. The Christian faith is to my liking, but so are our ancient gods. What I shall do – I know not, but it is clear, so very clear that my life has ended. I am no longer myself! I am the penance for old sins!

OLHA: *She painfully clenches her fists before her, then lets her arms drop and speaks slowly, with emphasis*. I grant Malusha my village of Budutin on the River Ros'. Dobrynia, you shall escort your sister there and you shall be her guardian. If a male child is born . . . you shall bring him to me. He shall be raised as a crown prince, equal with other princes.

MALUSHA: *Softly lamenting in despair*. My grief, 'tis not yet born and they already steal it from me!

OLHA: There is a church in Budutin. Pray do not injure it by lack of charity. *With her head held high she exits through the doors behind the throne*.

MALUSHA: *Approaches Sviatoslav*. Oh Sviatoslav, I shall never see you again!

SVIATOSLAV: *Takes her hands in his*. Malusha, my only one, with you I also leave this palace. Let Mother and her court establish laws, negotiate treaties with foreign kings, churches, but I shall dwell in the field with my armies. I know Budutin on the Ros'. We hold a strong fort there – you have nothing to fear. You know that my horse flies at my command; wherever I will be, on the Caspian Sea, the Black Sea or the Danube, my path to you shall always be short.

MALUSHA: I know you've always loved the field.

SVIATOSLAV: 'Tis not for me to sleep on peacock feathers, to choke in these halls! Dobrynia, the palace in Budutin is beautiful, the village rich. The fort is commanded by a centurion. Henceforth I appoint you a colonel, in charge of all the forts along the Ros', including the fortress of

включно із твердинею в Родно. Вірю в тебе, не пускатимеш печенігів, які вже показуються на правому березі Росі.

ДОБРИНЯ: Дякую, князю Святославе, за честь і довір'я. Київ буде спокійно спати, коли я буду над Россю, а... Малуша теж!

СВЯТОСЛАВ: Якщо народиться син, будеш його вуєм не тільки по крові, але й по вихованню. Ти своє військове знання йому передаси! Малуші маєш дати всі вигоди. Не плач, Малко, жоні князя не личать сльози!

ДОБРИНЯ: Присягаюсь на тіні моїх предків завжди вірно тобі й нашій Русі-Україні служити!

МАЛУША: А я присягаюсь на духів, які в нічних пітьмах ширяють палатами, що не повернусь сюди ніколи!

СВЯТОСЛАВ (*іде до стіни, на якій висить меч князя Ігоря, знімає його, тоді бере в обидві руки і тримає перед собою*): Моїми правічними богами Перуном,²² Дажбогом²³ і Купалом²⁴ присягаюсь, що люблю тільки одну жінку, прекрасну Малушу, та ніколи не перестану її любити. Родова помста, яку заприсягла мати моя, княгиня Ольга, з цією хвилиною скінчилась, вигасла! Я, князь великої Русі-України, боронитиму мій рід, твоє і моє дитя, Малушо. Якщо народиться син — даю йому ім'я (*трохи задумується*)... Володимир! (*Цілує меч*).

Rodno. I trust you to hold back the Pechenegs, who have been already sighted on the right bank of the Ros'.

DOBRYNIA: Thank you, Kniaz Sviatoslav, for the honour and your trust. Kiev shall sleep peacefully when I am on the Ros', and . . . Malusha also!

SVIATOSLAV: If a son is born, you shall be his uncle, not only by blood but by rearing. You shall impart to him your military knowledge. You shall secure all comforts for Malusha. Do not weep, Malko! Tears do not become a Kniaz's wife!

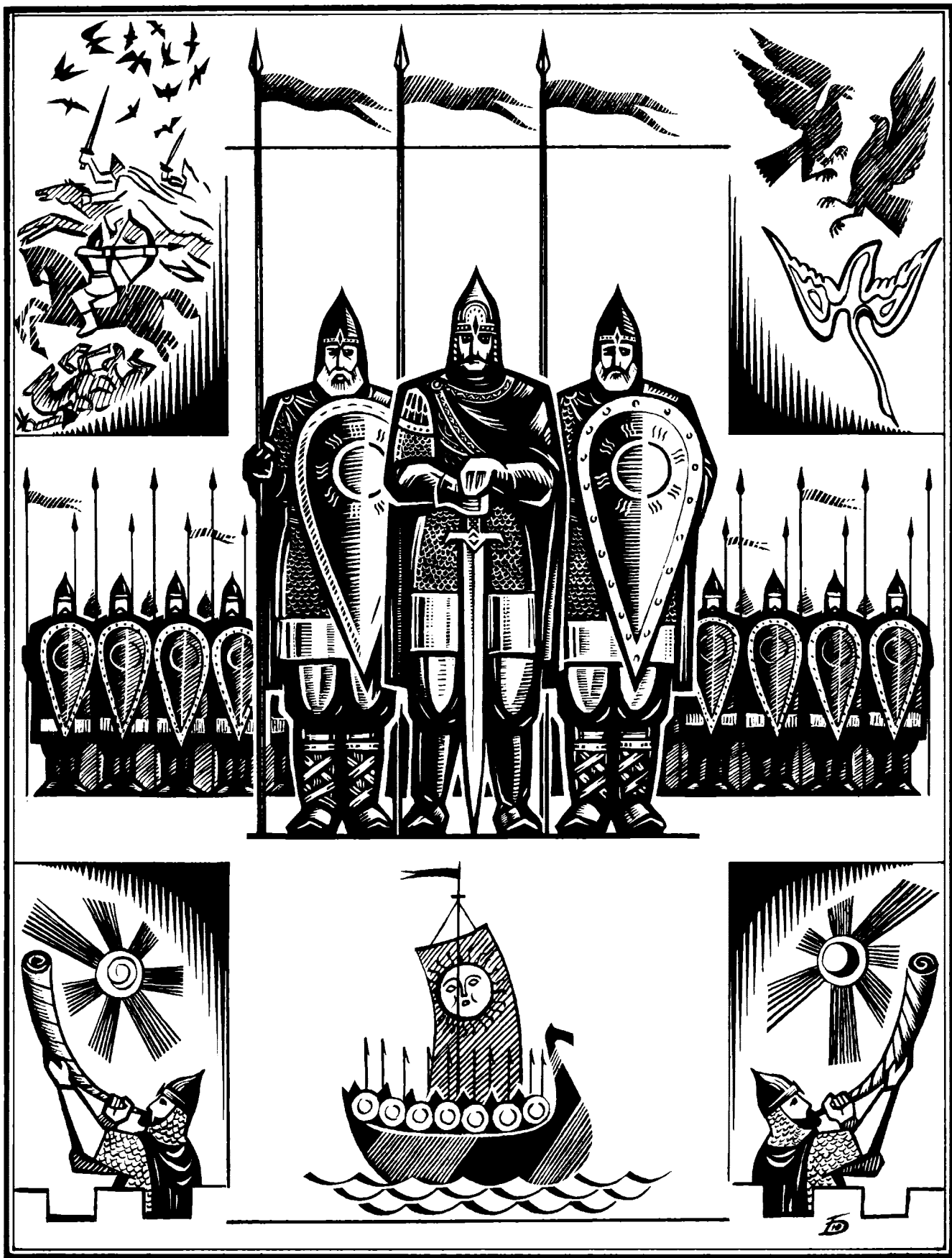
DOBRYNIA: I swear upon the ghosts of my ancestors to serve you faithfully and our great Rus'-Ukraine.

MALUSHA: And I swear on the ghosts which nightly haunt the palace shadows, I shall never return here.

SVIATOSLAV: *He goes to the wall where the sword of Prince Ihor hangs. He takes it down, holds it with both hands in front of him.* I swear before Perun, Dazhboh, and Kupalo¹⁸, that I love only one woman, the beautiful Malusha and shall never cease to love her. The blood vengeance which my Mother, the Kniahynia swore, with this moment is ended! I, the Kniaz of great Rus'-Ukraine shall defend my kin and our child, Malusha. If a son is born, I give him the name . . . *thinks* . . . Volodymyr! *Kisses the sword.*

Кінець першої дії.

END OF ACT ONE

Князь Володимир Великий із воєводами Добринєю і Блудом
Volodymyr The Great with his Lords Dobrynia and Blud

ПРОЛОГ ДО ДРУГОЇ ДІЇ

ЧАС:

Одна мить думки
визначила б простір мого існування,
літа тривоги та радостей.

Коли б існував час,
мене можна б його іменем назвати.
Я не існую, хоч все існує в мені.
А тепер ще кажуть, що я лікар,
бо найтяжчі гою рани.
Кажуть — ерозія, розсаджую скелі.
Кажуть — пожовклі листки літописні,
поїджені хробацтвом думки.
Я — верства із гязі і каміння,
що вкрила історію забуттям.
Я — минуле.
Я — незбагнуте майбутнє.
Я — теперішнє,
яке прагне злуки з минулим
для пізнання таємниць
пергаментів і саркофагів.
Я — наслідок минулого,
я його причина!

ІСТОРІЯ:

Час уже постарівся,
але ми вкрадімо йому десять століть
та прогуляймося з ним по берегах
широкоплесого Дніпра.

Підімо в чудо міст — Київ,
поклонімося мудрості й святості його!
Перед нами — Велика княгиня,
мудра володарка — Свята Ольга.
Біля неї — князь Святослав,
що не христився, а походами ходив на:
в'ятичів, хозар, ясів, касогів, болгар і греків,
а загинув від печенігів, бо Куря,
каган їхній, напав на Святослава
на дніпрових порогах...
і вбив його.

Тоді Ярополк, найстарший син Святослава,
що в Києві князем, поставлений батьком,
був,
пішов війною на деревлянську землю,

PROLOGUE TO ACT TWO

TIME:

One flash of thought
determines the circumference of my existence,
the years of joy and tribulations.

If time existed, I would be hailed by its name.
I do not exist, though everything exists in me.
And now, they even call me a physician,
because I heal the deepest wounds.
They say — erosion,
I split crags.
They say — leaves yellowing in books,
devoured by worms — thoughts.
I am — layers of mud and stone,
covering history with oblivion.
I am — the past.
I am — the unfathomed future.
I am — the present,
which yearns for union with the past
to discover secrets,
in parchment and in tombs.
I am — the consequence of the past,
I am — its reason!

HISTORY:

Time has withered,
but let us steal him a millennium
and go strolling on the banks
of the wide-tracking Dnieper.
Let us enter the miracle of cities — proud Kiev;
let us pay homage to its wisdom and its sanctity!
First we behold Knyahynia Olha,
a wise sovereign and a saint.
Then her son, valiant Kniaz Sviatoslav,
who refused baptism and marched
against the Viaticchi, the Khazars and the Yassi,
against the Kasohi, the Bulgars and the Greeks.
He perished from the Pechenegs,
when their Prince Kuria
ambushed him 'neath the Dnieper cataracts
and basely slew him.
Then Yaropolk, the eldest son of Sviatoslav,
made Kniaz of Kiev by his father,
marched 'gainst the Derevlani lands,

проти рідного брата Олега, і вбив його.
 Налякався Володимир,
 малолітній князь Новгороду,
 що від матері Малуші красу і гордість
 дістав.
 Утік небога у західні землі
 й морськими шляхами у світ подавсь.
 Люду багато він бачив, звичаї чужі збагнув,
 А приятель, бо сміливим був і мудрим,
 і підмогу у війнах діставивши,
 на рідні землі повернувся
 та братові Ярополкові сказав:
 «Іду на тебе, Ярополче, готуйсь!»
 Побивши лукавого, нерідного брата,
 сів на престолі, у Києві, в Золотій палаті,
 а народ — йому честь віддав.
 Під рукою князя, вся Русь піднялася.
 Землі, границі захищали, бились завзято.
 Звоювали в'ятичів, ляхів та ятвягів,
 а побивши камських болгар, Володимир
 почав про мир у країні дбати.
 До Царя Христа тоді його очі знялись,
 у Христа повірив
 і під Покров Богородиці
 свій народ привести велів.
 Коли візантійські царі²⁵ про військову поміч
 благами,
 Володимир, що вже всі земські блага мав,
 їм сказав:
 «Поміч даю за сестру, яку ви маєте,
 порфірордну,²⁶
 жоною мені хай вона стане,
 а з нею, Святе Євангеліє, інші книги
 мудрости,
 священників для науки і хрищення
 Руси-України присилайте
 і в мирі з нами, нелукавому мирі,
 во віки вічні — живіте».
 Чекав князь Володимир відповіді — чекав...

against his own brother Oleh,
 and slew him.
 Then Volodymyr,
 the young Kniaz of Novhorod,
 who from his mother Malusha
 got both pride and beauty,
 became afeared and fled into the western lands,
 sailing the seas into a foreign world.
 He saw many peoples,
 learned their customs and made friends,
 because he was both brave and wise.
 When he got aid in arms,
 he then returned into his native land
 and told his brother Yaropolk:
 "I march against you, Yaropolk, prepare!"
 The evil step-brother he defeated,
 the throne of Kiev he ascended,
 in the golden palace 'gan his rule,
 and the people showered him with honours.
 Beneath his rule
 Rus' -Ukraine began to prosper.
 Land borders he defended bravely,
 the Viatichi, the Poles and latvigi conquered,
 and having beat the Kamski Bulgars,
 Volodymyr began to nourish peace
 within his borders.
 He raised his eyes to Christ the King,
 in Christ's holy gospel he believed,
 and led his people under the divine protection
 of the Holy Virgin Mary by decree.
 The Byzantine Emperors¹⁹ then
 began to beg for military aid.
 By then, enriched with all the earthly blessings,
 Volodymyr spoke:
 "The military aid you seek
 We grant you,
 if We receive –
 your royal sister's hand in marriage,
 the Holy Scriptures,
 and other books of wisdom,
 as well as priests to spread the learning
 and baptize Rus' -Ukraine,
 and if you live with us in peace,
 in peace without deceit – forever."
 Then for the answer
 the Grand Kniaz Volodymyr
 waited . . .

ДІЯ ДРУГА

ACT TWO

Та сама Золота палата, що і в першій дії. На престолі сидить князь Володимир Великий, на лавах: воєвода Блуд, бояри, старіші мужі города Києва, лаврик — писар.

The same Golden Hall of the Palace as in Act One. On the throne sits Grand Kniaz Volodymyr the Great, on the benches sit Lord Blud, boyars, the Elders of the City of Kiev and a monk scribe.

ОДИН З БОЯР: Чи чув ти, світлий князю, чи мав яку вістку про війну Василя Македонського та Константина, царів візантійських, із бунтівником Вардою Фокою і про долю нашого війська, яке ми вислали їм на допомогу?

A BOYAR: Have you heard, Illustrious Sovereign, or received any message from the war between the Byzantine Emperors, Basil of Macedon and Constantine, and the rebel Bardas Phocas²⁰, and about the fate of our army which we sent there in aid?

ВОЛОДИМИР: Не менше за вас, ліпші мужі города Києва, бажав би вже знати, що там на півдні, у неспокійній Азії діється. Гінців за гінцями висилаю на найкращих конях, але ще жаден з них не повернувся. Сам я в непевності... розумію вашу тривогу.

VOLODYMYR: Not less than you my noble men of Kiev, do we wish to know what is happening in the south, in troubled Asia. We have sent messenger after messenger on our best horses, but none of them have returned. We ourselves are anxious . . . and understand your consternation.

БЛУД: При допомозі шести тисяч нашого найкращого війська, царі поб'ють бунтівника.

LORD BLUD: With the help of six thousand of our best soldiers the Emperors will defeat the rebel.

ОДИН З БОЯР: Ми певні того!

A BOYAR: We are certain of this!

БЛУД: Я знаю хитрість і злобу тих гордих царів, тому скажу, що від них можна всього сподіватись, навіть зради!

LORD BLUD: I know the cunning and the malice of these proud caesars. Therefore, I say, that we can expect anything from them, even treachery.

ВОЛОДИМИР: Якщо підведуть... то не нам, а собі на лихо!

VOLODYMYR: If they betray us . . . it will be to their own misfortune, not ours!

ДРУГИЙ БОЯР: Так, їм лихо!

ANOTHER BOYAR: Yes, to their misfortune!

Вхід. Гридень, коваль, злочинець.

Enter a royal guardsman, a blacksmith and a criminal.

ГРИДЕНЬ (держить зв'язаного злочинця): Великий князю, світлі мужі Гори! Сьогодні ранком злочин стався! Цей негідник, що тепер безсоромно стоїть перед вами, вбив жінку, ось цього, нещасного коваля!

GUARDSMAN: *He holds the chained criminal.* O Great Kniaz, illustrious courtiers, a crime was committed this morning. This villain, who stands before you without shame, slew the wife of this unfortunate blacksmith!

КОВАЛЬ (падає перед князем навколішки): Князю, поможи, чини суд!

BLACKSMITH: *Falls on his knees before the Kniaz.* Your Majesty, help me, be the judge!

ВОЛОДИМИР: Розповідай, що сталося!

VOLODYMYR: Tell us what happened!

КОВАЛЬ: В голові крутиться, темніє в очах... мою жінку вбив!

ОДИН З МУЖІВ: Розкажуй до ладу!

КОВАЛЬ: До схід сонця пішов я в кузню. Праці в мене багато...

ДРУГИЙ З МУЖІВ: Та це ми знаємо.

КОВАЛЬ: Ага, знаєте! Так, усі знають! От, пішов я в кузню, розжарив вогонь у горні, вже почав леміш молотом клепати. Коли то, чую дитячий вереск! Кинувся бігти в хату, а з сіней вибігає, ось цей, що його мати нечесним породила. Він хотів утекти, та я його молотом по голові. Він упав, я у сіни, дивлюсь... а серед хати — нежива жінка. Діточки припали до неї. Одно кричало, друге скиглило, кажу вам... я вибіг із хати, а цей злочинець уже піднімався, щоб утекти. Збіглися сусіди, зловили його і зв'язали.

ДРУГИЙ МУЖ: Провина очевидна. Були свідки.

ТРЕТІЙ МУЖ: За смерть — смерть йому!

ВОЛОДИМИР: Чому ти вбив людину?

ЗЛОЧИНЕЦЬ: Не для вбивства ішов я у хату багатого коваля. Думав, dadуть їсти. Біля печі поралась жінка. Побачила мене... та й у крик. Я подумав, що прийде коваль, хотів жінку втихомирити і по голові її. От так, злегка, а вона впала. Ну... що я винен, що в мене така сила, що зразу вбиває?

ВОЛОДИМИР: Як тебе звуть?

ЗЛОЧИНЕЦЬ: Ліваком кликала мене мати. Велику силу в лівій руці маю!

ВОЛОДИМИР: Звідкіля ти?

ЗЛОЧИНЕЦЬ: Здалека. Ішов багато днів.

ВОЛОДИМИР: Гроші в тебе є? Можеш дати викуп?

BLACKSMITH: My head is swimming, a darkness clouds my sight . . . he killed my wife!

AN ELDER: Recount from the beginning!

BLACKSMITH: Before sunrise I went into the smithy, I have much work . . .

ANOTHER ELDER: Yes . . .

BLACKSMITH: Oh, you know, yes, everybody knows! Well I went into the smithy, started the fire in the hearth, began to hammer a plough share. Suddenly I heard a child's scream. I ran towards the house, when out the front door this bastard comes running. He tried to flee, but I knocked him over the head with my hammer. He fell to the ground, and I rushed into the house, There in the middle of the floor lay my dead wife. The children clung to her, one screaming, the other wailing . . . I rushed out of the house and saw this villain rising to escape, neighbours came running, caught him and tied him up.

SECOND ELDER: The crime is evident. There were witnesses.

THIRD ELDER: For murder – death!

VOLODYMYR: Why did you kill a human being?

CRIMINAL: I did not enter the blacksmith's home to kill. I thought they'd give me some food. A woman was puttering about the stove, and when she saw me she began to scream. I thought the blacksmith would come running and hit her on the head, thus, lightly, to silence her. But she fell to the ground. Well . . . well . . . why is it my fault that I have strength that kills?

VOLODYMYR: What's your name?

CRIMINAL: My mother called me "Lefty", for I great power in my left arm.

VOLODYMYR: Where do you come from?

CRIMINAL: From afar. I walked many days.

VOLODYMYR: Do you have coin? Can you pay ransom?

КОВАЛЬ: Що я буду з дітьми робити?! Хто їх догляне?

УСІ МУЖІ: Смерть вбивці!

ТРЕТІЙ МУЖ: Завеликий злочин, щоб викупитись з нього!

ЗЛОЧИНЕЦЬ: Та я грошей ніколи й на очі не бачив! У нас кажуть, що в могилах знаходять, але я по могилах ще не лазив.

ВОЛОДИМИР: Ковалю, тобі потрібний робітник?

КОВАЛЬ: Здався б.

ВОЛОДИМИР: Згоден ти взяти того негідника як викуп за кару смерті?

КОВАЛЬ: Еге, здалась би його сила, але він утече!

ЗЛОЧИНЕЦЬ: Ага, побачиш, що не втече, працюватиму гідно. Я того ішов у Київ! Не віриш, то прикуй!

ВОЛОДИМИР: Один рік маєш працювати даром! Потому будеш вільним.

ЗЛОЧИНЕЦЬ (*падає князю до ніг*): Спасибі, буду працювати чесно. Вірте, вбивати не хотів!

КОВАЛЬ (*теж падає перед князем навколішки*): Хай ласкавий Дажбог винагородить тебе, князю! А... можна вже його брати?

ВОЛОДИМИР: Бери та ідіть!

Вихід гридня, коваля і злочинця.

ОДИН З МУЖІВ: Світлий князю, ми шануємо і покоряємось твоїм засудам, але, якщо ти не будеш карати за вбивство людини смертю, то злочинство скоро розмножиться!

BLACKSMITH: What shall I do with my children? Who will look after them?

ALL THE ELDERS: Death to the murderer!

THIRD ELDER: The crime is too great to pay ransom!

CRIMINAL: But I have never seen money! They say in our parts there's money in the barrows, but I have not crawled into them.

VOLODYMYR: Blacksmith, do you need a helper?

BLACKSMITH: I could use one.

VOLODYMYR: Are you willing to take this villain as ransom for the penalty of death?

BLACKSMITH: I could use his strength, but he'll escape.

CRIMINAL: You'll see, I will not run away. I shall work honestly. That's why I came to Kiev. If you don't believe me, then chain me!

VOLODYMYR: He shall labour one whole year without payment. Then he shall be free.

CRIMINAL: *Falls at Grand Kniaz Volodymyr's feet.* I thank you. I shall work honestly. Believe me, I did not wish to kill!

BLACKSMITH: *Also falls to the ground before the Grand Kniaz.* May Dazhboh reward you, your Majesty! May I take him now?

VOLODYMYR: Take him and go.

The guardsman, blacksmith and criminal exit.

AN ELDER: Illustrious Majesty, we respect and humbly obey your judgements. But if you are not going to punish death with death, then crimes shall multiply!

ВОЛОДИМИР: Тяжко дати життя, тяжче ще його зберегти. Достойні, мудрі мужі Гори, Христос казав прощати. Сам він прости́в розбійникові!

ОДИН З МУЖІВ: Істинна правда! Один Бог дає життя, один він має право його забрати!

ДРУГИЙ МУЖ: Велика наша країна просторами, багата людьми. Різними людьми. Для постраху треба карати, бо буде біда!

МУЖІ (між собою): Так... правда, треба карати.

ВОЛОДИМИР: Кожна людина може вчинити зло.

МУЖІ: Правда, правда!

ВОЛОДИМИР: Думаю видати закон, що вбивство буде каране грошовою повинністю.

МУЖІ (між собою): Неможливо... але... а чому ні? Добре!

ВОЛОДИМИР: Вас усіх буду просити такий закон ухвалити! *(Мужі схвильовано говорять між собою).*

Вхід. Два гінці і ґридень.

ГРИДЕНЬ: Світлий князю, зволь прийняти гінців із важною вісткою.

Гінці йдуть перед сам престіл, віддають глибокий поклін.

ПЕРШИЙ ГОНЕЦЬ: Доземний поклін тобі, світлий князю! Зволь нас вислухати!

ВОЛОДИМИР: Хто ти, як називаєшся і звідкіля приходиш?

VOLODYMYR: It is difficult to give life. It is even more difficult to preserve it. Honourable and wise Counsellors, Christ taught us to forgive. He himself forgave the thief.

AN ELDER: Verily, 'tis true. Only God can give life and only He alone has the right to take it.

ANOTHER ELDER: Our country reaches far and wide, with many people in it, all kinds of people. They should be punished to instil fear, otherwise calamity shall prevail.

ELDERS: *Among themselves.* Yea, yea 'tis true, they must be punished.

VOLODYMYR: Everyone is capable of evil.

ELDERS: True . . . 'tis true!

VOLODYMYR: I wish to issue a decree by which criminal acts are to be punished by fines.

ELDERS: *Among themselves.* Impossible, bad . . . but why not? Good!

VOLODYMYR: We shall ask you all to ratify this law!

The Elders speak excitedly among themselves.

Enter two messengers and a guardsman.

GUARDSMAN: Illustrious Kniaz, may it please you to receive messengers with news of great import.

The messengers approach the throne and bow low to the Kniaz.

FIRST MESSENGER: We bow to the ground before you, Illustrious Kniaz! May it please you to hear us out!

VOLODYMYR: Who are you and from where do you come?

ПЕРШИЙ ГОНЕЦЬ: Воїн я твій, князю, Березою по батькові звуть. Тепер з далекої дороги, бо аж із Болгарії.

ВОЛОДИМИР: Туди ми війська нашого не посилали.

ПЕРШИЙ ГОНЕЦЬ: Туди нас, твоє військо, цар візантійський, Василь, перекинув.

ВОЛОДИМИР: Як то?!

ПЕРШИЙ ГОНЕЦЬ: Варду Фоку, імператора-самозванця, побив він при допомозі нашого війська...

ВОЛОДИМИР: Війна скінчилась?

ПЕРШИЙ ГОНЕЦЬ: Тяжкі були бої під містами Хризополем і Абідосом. Варда Фока згинув на полі бою, а далі, цар Василь наказав йому відтяти голову і як страховище на дрючку, по Царгороді носити! Страшне там діялось!

ДРУГИЙ ГОНЕЦЬ: Якщо на гнів твій ми заслужили, то карай нас по своїй совісті, але правду сказати мусимо. З тим нас вислали до тебе.

ВОЛОДИМИР: Я зрозумів, що війну виграли. Чи не так?

ДРУГИЙ ГОНЕЦЬ: Царі Василь і Константин поглузували з нас.

ВОЛОДИМИР: Як це?

ДРУГИЙ ГОНЕЦЬ: Із старшинами не захотіли говорити.

БЛУД: Нечуване!

ДРУГИЙ ГОНЕЦЬ: Так. Твоїх старшин, князю, не прийняли в Царгороді, почесні їм не віддали, а наспіх, кораблями перекинули на другий берег Босфору. Дві тисячі воїнів було вбито, дві тисячі поранено. Хворі і решта війська в нужді чекає твоєї допомоги.

FIRST MESSENGER: I am one of your soldiers, Kniaz. They call me Bereza, after my father. I'm returning from a long journey, all the way from Bulgaria.

VOLODYMYR: We did not send our armies there.

FIRST MESSENGER: Your army was dispatched there by the Byzantine Caesar Basil.

VOLODYMYR: How so?

FIRST MESSENGER: He defeated the pretender emperor, Bardas Phocas, with the help of your armies . . .

VOLODYMYR: Has the war ended?

FIRST MESSENGER: Fighting was heavy at the city walls of Chrysopolis and Abydos. Bardas Phocas perished on the battlefield. Later Caesar Basil ordered him decapitated and his head borne on a pike throughout Constantinople. It was horrible what took place!

SECOND MESSENGER: If we have earned your wrath, then punish us according to your conscience, but we must speak the truth. That is why we were sent to you.

VOLODYMYR: The war, I understand, was won. Is that not so?

SECOND MESSENGER: Caesars Basil and Constantine mocked us.

VOLODYMYR: How so?

SECOND MESSENGER: They refused to speak with our officers.

LORD BLUD: That's unheard of!

SECOND MESSENGER: Yes, Kniaz, they refused your officers admittance into Constantinople and ferried the troops hurriedly to the other shore of the Bosphorus. Two thousand of our soldiers perished in battle, two thousand were left wounded. The sick, with the remaining army, in misery await your aid.

ВОЛОДИМИР (*встає, нервовою ходою крокує по палаті*): Поглузували з нас! І що ви на це, мужі Гори? (*Всі мовчать*).

БЛУД (*по короткій хвилі часу*): Небезпека втрати корони проминула...

ДРУГИЙ БОЯРИН: Завдяки нашій допомозі!

БОЯРИ: Завдяки нам!

БЛУД: ...і знову засіли на престоли, в коронах, в почестях!

ВОЛОДИМИР (*до гридня, що біля дверей*): Кажи гінцям виплатити подвійну належність, дати новий виряд. Дякую вам, мої вірні воїни, за вісті.

ДРУГИЙ ГОНЕЦЬ: Прости за злі вісті.

ВОЛОДИМИР: Не ваша вина. Ідіть, спочивайте. (*Вихід. Гридень, два гінці*). Що нам тепер діяти?

БЛУД: Негайно треба вислати поміч усьому війську!

ОДИН З БОЯР: Негайно поміч вислати!

ВОЛОДИМИР: А далі? (*Всі мовчать*). Мовчите?

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Я віщував нещастя. Хижі яструби закрили небо в день виправи. Пам'ятаєте голосні переклики пугачів тої ночі, коли військо під Києвом стояло? Крик пугачів віщує смерть!

ДЕХТО З БОЯР: А таки пам'ятаємо! Тієї ночі ніхто в городі не спав. Лячно було!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Світлий князю, ти вже охрищений, як і багато із мужів твоєї Князівської Ради. Одначе, більше з нас поклоняється давнім, рідним богам. Я не перестану вірити в Дажбога і Перуна!

VOLODYMYR: *Rises and paces nervously about the chamber. They mocked us! And what have you to say to this, worthy nobles of the court? All remain silent.*

LORD BLUD: *After a short silence. The peril of losing their crowns has passed . . .*

SECOND BOYAR: Because of the aid we sent them!

BOYARS: Because of us!

LORD BLUD: . . . and they again sit on the thrones, in crowns and in glory!

VOLODYMYR: *Addresses the guardsman at the door. Order double pay for the messengers, new garments and equipment. We thank you for the news, our loyal warriors.*

SECOND MESSENGER: Forgive us the bad tidings.

VOLODYMYR: It is not your fault. Depart and rest. *Exit guardsman and the two messengers. What should we do?*

LORD BLUD: Help must be sent without delay to the whole army.

A BOYAR: Aid must be sent without delay!

VOLODYMYR: And then? *All remain silent. Are ye silent?*

SEER: I foretold disaster. Wild hawks darkened the blueness of the sky on the day of the departure. Do you recall the loud hooting of the owls on that night, when the armies camped beneath the walls of Kiev? The screech of owls always forebodes death!

SOME OF THE BOYARS: Indeed, we do remember! 'Tis true, no one slept that night in the city. It was fearful!

SEER: Illustrious Sovereign, you are already baptized, as are many of your Royal Council. However, there are more of us who worship our ancient gods. I . . . shall never cease to believe in Dazhboh and Perun!

ВОЛОДИМИР: Знаю це.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Знаєш, але даєш місце в Раді Гори і за це я тобі дякую. Тепер, як віщуніві, що передрікав ще Великій княгині Ользі і хороброму Завойовникові Святославі, твоєму батькові, дозволь перед усіма тут зібраними сказати... *(Надумується)*.

ВОЛОДИМИР: Кажі. Ще одна пересторога?

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Перед тобою нова виправа... облога города. Стане це, що має статись... царі поклоняться...

ВОЛОДИМИР: Я їх знищу?

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Ні! Довго ще їм і їхнім потомкам сидіти на царському престолі.

БЛУД: Як завжди, тяжко розібрати його слова.

ВОЛОДИМИР: Як нам далі з ними бути?

БЛУД: Бачиться мені, не віддадуть вони за тебе своєї сестри.

ВОЛОДИМИР: Воеводо Блуде, ти перший знав, чому я просив її для себе. Через подружнє споріднення хотів вічного миру з Візантією.

ОДИН З МУЖІВ: Ми знаємо, ти хочеш усю нашу Русь охристити.

ДРУГИЙ МУЖ: Все пропало!

ВОЛОДИМИР: Нічого не пропало! Підемо на них війною! Сили наші куди більші за їхні!

УСІ: Покарати зрадників! Війною на Візантію! Війною!

Вхід наслідника престолу в Норвегії, Олафа.

ВОЛОДИМИР: Вітай, приятелю Олафе!

VOLODYMYR: I know this.

SEER: You know this, but you still give me voice in the Council of the Court. For this I thank you. Now, as a soothsayer who forecast for Kniahynia Olha and for your Father, the brave Conqueror Sviatoslav, allow me before all assembled here to say . . . *thinks*.

VOLODYMYR: Say it. You wish to warn me again?

SEER: A new departure awaits you . . . the siege of a city. That shall be which must be . . . the caesars shall pay homage.

VOLODYMYR: Shall I destroy them?

SEER: No! They and their progeny shall sit on the throne of the caesars for a long time yet.

LORD BLUD: As always, it is difficult to comprehend him.

VOLODYMYR: How shall we continue to deal with them?

LORD BLUD: It seems to me that they will not give the hand of their sister to you in marriage.

VOLODYMYR: Lord Blud, you were the first to know why we asked for her hand. Through a marriage alliance we wished to establish peace with Byzantium.

ONE OF THE BOYARS: We know that you wish to baptize all of Rus'-Ukraine.

ANOTHER BOYAR: Now all is lost!

VOLODYMYR: Nothing is lost! We shall march against them! Our forces are superior to theirs!

ALL BOYARS: Punish the traitors! We declare war on Byzantium! War!

Enter Olaf, the Crown Prince of Norway.

VOLODYMYR: Welcome, our friend Olaf!

ОЛАФ: Вітай, князю! Що я чую? Нова війна?

ВОЛОДИМИР (*звертається до мужів Гори*):
Скоро південь, час наради кінчати. Ще
перед заходом сонця вас, старшин, скли-
каю на нараду. Походу відкликати не бу-
демо!

БЛУД: При тобі, князю, честь стояти, честь
битись, гордість помирати!

ВОЛОДИМИР: Не помирати підемо, а
карати!

ВЩУН-ЖРЕЦЬ: Довершиться передбачене.
В щасливу путь, Володимире!

*Виходять усі, крім князя Володимира й
Олафа.*

ВОЛОДИМИР: Дочекались заплати. А ти,
Олафе, переконував мене довіряти їм!

ОЛАФ: Якщо я помилився — то прошу
пробачення.

ВОЛОДИМИР: Дві тисячі загинуло!

ОЛАФ: Через мене!

ВОЛОДИМИР: Ні! Через царську пиху,
зарозумілість. Що тепер робити?

ОЛАФ: Христос укаже тобі шлях.

ВОЛОДИМИР: Заздрю твоїй рівновазі духа.

ОЛАФ: Тобі треба скріпити віру молитвами.

ВОЛОДИМИР: Молюсь багато. Припавши
лицем до землі, молю прощення за
заподіяні мною гріхи. Прошу скріплення
розуму, щоб віру Христову, в Єдиного
Бога, дати моєму народові.

ОЛАФ: I... і що?

ВОЛОДИМИР: Кому тепер повірити, коли
цар, що сам ходить у волосяниці, що живе
як монах, поступає зрадливо, у вчинках
жорстокіший лютого звіра! Він голову

OLAF: Hail, Kniaz! What do I hear? Another war!

VOLODYMYR: *Addressing the nobles of the court.*
It will be midday soon and time to end our coun-
sel. Before sundown we shall assemble all you
officers to a final council of war. We shall not
delay our campaign!

LORD BLUD: It is an honour to fight at your side,
even unto death, Illustrious Kniaz.

VOLODYMYR: We do not march to die, but to
punish!

SEER: What must, shall come to pass! The gods
speed you on your way, Volodymyr!

*Exit all, except Grand Kniaz Volodymyr and
Olaf.*

VOLODYMYR: They have paid us, indeed! And
you, Olaf, laboured to convince me to trust
them.

OLAF: If I did err, I ask forgiveness.

VOLODYMYR: Two thousand perished!

OLAF: Because of me!

VOLODYMYR: No! Because of the caesars' pride!
Because of their conceit! What shall I do now?

OLAF: Christ will show you the way.

VOLODYMYR: I envy you your strength of spirit.

OLAF: You must strengthen your faith with prayers.

VOLODYMYR: I pray often. Prostrating myself I
pray for the sins I have committed. I ask for wis-
dom, to help me instill in my people the Chris-
tian faith in the One and Only God.

OLAF: And . . . and what?

VOLODYMYR: Whom can I trust now, when the
caesar who wears a hairshirt and lives like a
monk, betrays and acts more viciously than a
wild animal! The head of the usurper Bardas

Князь Володимир Великий
Kniaz Volodymyr The Great

противника свого, голову Варди Фоки наказав обносити по Царгороду!

ОЛАФ: Як це?

ВОЛОДИМИР: З допомогою нашого війська, цар Василь побив самозванця Варду Фоку. В подяку за нашу поміч, він навіть не захотів говорити із старшиною, винагороди війську не дав, ні допоміжним раненим. Як мені вірити у християнську доброту?

ОЛАФ: В обличчі Бога — все на світі марне.

ВОЛОДИМИР: Приятелю мій, тобі звіряюсь. Ніколи не роблю того ні перед ким... Я ціню людину, люблю мій народ!

ОЛАФ: Знаю, що жаден король світу не дбає так за своїх підданих, як ти.

ВОЛОДИМИР: Не кажи того. Коли б я міг...

ОЛАФ: З'їздили ми досить світу, багато бачили. Часто згадую ті пригодницькі літа, коли кораблями причалювали до берегів Німеччини, Нідерландії, Іспанії... Сіцилії.

ВОЛОДИМИР: Була молодість. Пізнали ми добро і зло, навчились думати, судити.

ОЛАФ: Так, навчились судити і тому я кажу, не війною здобувати ширення християнства!

ВОЛОДИМИР *(ходить хвилину по сцені, видно на обличчі та по рухах його схвилювання. Тоді стає просто перед Олафом, руками вказує на груди):* Олафе, в моїх грудях кипить бажання збагнути істину, причину нашого буття тут на землі, а далі — таємницю позагробового життя, таємницю невмирущості духа.

ВОЛОДИМИР: Все це ти знайдеш у Євангелії.

Phocas, he ordered to be carried aloft about Constantinople.

OLAF: How's this?

VOLODYMYR: With the help of our legions Caesar Basil defeated his rival, the Emperor Bardas Phocas. In gratitude for our aid, he did not even deign to speak with our officers. He did not pay our legions and refused to help the wounded. How can I believe in Christian goodness?

OLAF: In the presence of God – everything on earth is insignificant.

VOLODYMYR: Olaf, dear friend, I am opening my soul to you, I have never done this to anyone . . . I love mankind, I love my people!

OLAF: I know that no earthly king cares so much for his subjects, as you do.

VOLODYMYR: Do not say this. If only I could . . .

OLAF: We've travelled widely, have seen much of the world together. I often recall those adventurous years, when we sailed to the shores of Germany, Netherlands, Spain . . . Sicily.

VOLODYMYR: We were young. We learned the difference between good and evil, learned to think and judge.

OLAF: Yes, we learned to judge and that is why I say that Christianity should not be spread by war.

VOLODYMYR: *Walks a while about the stage. His face and his movements reveal that he is upset. He then stands directly in front of Olaf and with clenched fist, strikes his own chest.* Olaf, in my heart boils a yearning to understand the verity and reason for our existence here on earth, and then to fathom the secret of life beyond the grave, the secret of the soul's immortality!

OLAF: All this you will find in the Gospel.

ВОЛОДИМИР: Кажеш... значить... ти все пізнав.

ОЛАФ: Я знайшов покору.

ВОЛОДИМИР: Покора, покора! Я хочу правди! *(Сідає на лаву, затиснутими кулаками б'є у неї. Далі хвилина мовчанки, відпруження. Піднімається і промовляє веселішим тоном).* А може правда не існує? Може це тільки вигадка, химера, яку хотілось би піймати?

ОЛАФ: А ти її шукай, може знайдеш.

ВОЛОДИМИР *(стоїть у задумі, а далі бадьоріє):* Дякую!

ОЛАФ: За що?

ВОЛОДИМИР: Шукати правди не перестану!

ОЛАФ: Того я був певен.

ВОЛОДИМИР: І саме тому піду війною проти візантійських царів! Там, у Візантії, бачу це, що цілим своїм єством прагну. Духовний світ у сполучі з земською красою. Знай, Олафе, що силою я не утверджуватиму Христової віри, але хто супротивиться хрищенню — ворогом мені буде!

ОЛАФ: Ніхто тобі не буде противитись. А... я прийшов попрощатись. Подякувати за гостину.

ВОЛОДИМИР: Знай назавжди, мій дім — твій дім.

ОЛАФ: Знаю і ще раз дякую. От, коли б ти мене не прихистив у себе в Новгороді, коли я скитався вигнанцем по чужих країнах...

ВОЛОДИМИР: Але тепер твій народ хоче тебе за короля. Не зволікай! Кращого короля за тебе Норвегія не може мати... А скажи, чи міг би ти мені зробити ласку?

VOLODYMYR: You say . . . then . . . you have found everything.

OLAF: I found humility!

VOLODYMYR: Humility . . . humility! I want the truth! *Sits down on a bench and strikes it with clenched fists. After a moment of silence, he relaxes. He then rises and speaks in a happier voice.* Maybe truth does not exist? Maybe it's just an illusion which we would like to grasp?

OLAF: Then seek. Maybe you will find it.

VOLODYMYR: *Stands in thought for a moment and then more happily.* Thank you!

OLAF: For what?

VOLODYMYR: I shall not abandon my search for truth!

OLAF: Of that I'm certain.

VOLODYMYR: Because of this I shall march in war against the Byzantine Caesars. In Byzantium I behold that for which I yearn with all my being: the spiritual world united with the beauty of the temporal! I shall not use force to establish the faith of Christ — but whosoever opposes baptism — shall become my enemy!

OLAF: No one shall oppose you. I came, however, to tell you that the time has come for my departure. I thank you for your hospitality.

VOLODYMYR: Know that my home is always yours.

OLAF: I know this and once more I thank you. If you had not given me shelter in your home in Novhorod, when I sought refuge in foreign lands

VOLODYMYR: But your people want you for their king. Do not delay! A better king Norway cannot have . . . but tell me, could you do me a favour?

ОЛАФ (*радісно*): Кажи!

ВОЛОДИМИР: Сини мої вже підрастають...

ОЛАФ: Позаздрити можна.

ВОЛОДИМИР: Не заздри, бо й клопіт не малий. Найстаршого, Вишеслава, думаю в Новгород післати.

ОЛАФ: Ще не замолодий, щоб князувати?

ВОЛОДИМИР: Так, але правителем там є мій дядько Добриня. Він привчить Вишеслава князувати.

ОЛАФ: З великою приємністю. (*Задумується, ніби вагається*). Але...

ВОЛОДИМИР: Чи не про охорону думаєш?

ОЛАФ: Я мав би відповідати за безпеку княжича, сина володаря великої Руси.

ВОЛОДИМИР: Найкращих вояків дістанеш для охорони!

ОЛАФ (*протягає до князя руку*): Договорились!

ВОЛОДИМИР (*весело*): Не зовсім!

ОЛАФ: А саме?

ВОЛОДИМИР: Саме... на честь твою завтра тут влаштуємо пир!

ОЛАФ: Прошу, не треба!

ВОЛОДИМИР: Як же то? Олаф Тригвісон, король могутньої Норвегії від'їжджає...

ОЛАФ: Я не король і не знаю чи буду ним коли.

ВОЛОДИМИР: Будь ти жебраком, а пир тобі справлю! Ти частина мого життя... пригод, переживань. Зараз даю розпоря-

OLAF: *Eagerly*. Tell me!

VOLODYMYR: My sons are growing up . . .

OLAF: I envy you.

VOLODYMYR: Do not envy me. The responsibility is no light matter. The eldest, Visheslav, I wish to send to Novhorod.

OLAF: Isn't he still too young to rule?

VOLODYMYR: Yes, but my Uncle, Lord Dobrynia, rules there in my name. He shall instruct Visheslav how to govern.

OLAF: With great pleasure . . . *thinks and seems to hesitate* but . . .

VOLODYMYR: Are you thinking about a guard?

OLAF: I am to be responsible for the safety of the Prince, the son of the ruler of great Rus'-Ukraine!

VOLODYMYR: You shall have the best warriors for protection!

OLAF: *Extends his hand to Volodymyr*. So we agree!

VOLODYMYR: Not quite!

OLAF: How so?

VOLODYMYR: 'Tis this . . . tomorrow we shall hold a feast in your honour.

OLAF: I beg you, there's no need!

VOLODYMYR: What? Olaf Tryggvason, the King of mighty Norway is departing . . .

OLAF: I'm not yet King and know not if I ever shall be.

VOLODYMYR: Even if you were a beggar, I would prepare a feast for you. You are my friend! You are a part of my life . . . part of my adventures,

дження (*іде до дверей, з яких надходить воєвода Блуд*).

Вхід воєводи Блуда.

БЛУД: Вернувся, щоб поспитати, як буде з виїздом княжича Вишеслава. Якщо йдеш у похід, кого наставиш у Києві заступати тебе, князю?

ВОЛОДИМИР: Нікого кращого за тебе не міг би залишити, великий воєводо Блуде. Але бачу, що тебе мушу послати у Тмutorокань²⁹, бо туди посилаю сина Мстислава³⁰. Там він буде князем, ти його опікуном. Згоден?

БЛУД: Тмutorоканська земля тепла і гарна. Дякую за честь бути опікуном княжича Мстислава.

ВОЛОДИМИР: Друг мій, намісник норвезького королівства, Олаф Трігвісон, їде на північ. Він заопікується княжичем Вишеславом. Передасть його під опіку воєводи Добрині.

БЛУД: На всі сторони світу роз'їжджаємось.

Вхід княгині Рогніди.

РОГНІДА: Хто і куди їде? Це ви, престолонасліднику Олафе?

ОЛАФ: Так.

РОГНІДА: Сумно буде в теремі без вас.

ОЛАФ: Не знав, що світла княгиня звертала на мене увагу. Так, їду у свою Норвегію. В мою рідну батьківщину!

РОГНІДА: Своїми твердими словами сум наводите на мене.

ОЛАФ: Чому це?

РОГНІДА: Мені мого рідного Полоцька більше не бачити!

experiences. I shall give orders presently. *He walks to the door, through which Lord Blud enters.*

Enter Lord Blud.

LORD BLUD: Your Majesty, I have returned to enquire about the departure of Prince Visheslav. If you go to war, who shall be left in your stead in Kiev?

VOLODYMYR: I could not leave anyone better than you, Lord Blud. I see, however, that I must send you to Tmutorokan²¹, where I am sending my son Mstyslav²². He shall rule there as Kniaz, with you as his protector. Do you agree?

LORD BLUD: The land of Tmutorokan is both beautiful and warm. Thank you for the honour of protecting Kniaz Mstyslav.

VOLODYMYR: My dear friend, the Crown Prince of Norway, Olaf Tryggvason, is riding north. He shall protect Prince Visheslav, and entrust him into the care of Lord Dobrynia.

LORD BLUD: It seems we are journeying to the four corners of the earth.

Enter Kniahynia Rohnida

ROHNIDA: Who is travelling where? It's you Crown Prince Olaf?

OLAF: Yes.

ROHNIDA: It shall be sad in the palace without you.

OLAF: I did not know that the Illustrious Kniahynia took any notice of me. Yes, I am travelling to my native Norway, to my homeland!

ROHNIDA: Your resolute words bring me sadness!

OLAF: Why is that?

ROHNIDA: I shall never see my native Polotsk again.

ОЛАФ: Розумію, княгине, вашу тугу. Північні країни грізні, сумні, але й гарні.

ВОЛОДИМИР: Розлука — це сум. Рогнідо, нам треба гідно попрощати престолонаслідника королівства Норвегії. Розпоряди на завтра скликати найкращих гусярів та скоморохів, яких співи і гру ти так любиш.

РОГНІДА: А все ж таки буде сумно.

ВОЛОДИМИР: Рогнідо, Вишеслав поїде у Новгород.

РОГНІДА (здивовано): Чого?

ВОЛОДИМИР: Там він буде князувати.

РОГНІДА (з докором): Усе чиниш тільки по своїй волі!

ОЛАФ: Великий князю, княгине, дозвольте мені відійти. Зосталось мало часу, треба ще багато приготувати. Пляни змінились. (Вклоняється, князь і княгиня відклонюються).

ВОЛОДИМИР: Воєводи Блуде, готуємось у похід на Візантію!

БЛУД: Слухаю, ваша світлосте!

Вихід Олафа і Блуда.

РОГНІДА: Ти знову покидаєш Київ?

ВОЛОДИМИР: Так, війною йду проти Візантії.

РОГНІДА: Чому це... догадуюся. Царі візантійські не хочуть віддати за тебе сестри своєї? Та чи вони живуть ще? Хто тепер у Царгороді, Варда Склір, Варда Фока, чи македончики із сестричкою? Говори, чому мовчиш?

ВОЛОДИМИР: Я готуюсь у похід, а ти приготуй Вишеслава у дорогу.

ОЛАФ: I understand your longing Kniahynia. The northern lands are harsh and sad, but beautiful as well.

VOLODYMYR: Farewells are sad. Rohnida, we must prepare a fitting farewell for the Crown Prince of Norway. Summon for tomorrow our best musicians and jesters, whose songs and entertainment you so favour.

ROHNIDA: Nevertheless it shall be sad.

VOLODYMYR: Rohnida, Visheslav shall travel to Novhorod.

ROHNIDA: Surprised. Why?

VOLODYMYR: He shall reign there.

ROHNIDA: Reproachfully. You always do as you please!

OLAF: Great Kniaz and you, Illustrious Kniahynia allow me to depart. So little time is left and I still have much to prepare. My plans have changed. *He bows deeply and Volodymyr and Rohnida bow in return.*

VOLODYMYR: Lord Blud, we shall march against Byzantium.

LORD BLUD: Yes, Your Majesty!

Exit Olaf and Lord Blud.

ROHNIDA: You are leaving Kiev again?

VOLODYMYR: Yes, I will march in war against Byzantium.

ROHNIDA: Why is this . . . let me guess. The Byzantine Caesars do not want to give their sister's hand to you in marriage? But are they still alive? Who reigns in Constantinople now, Bardas Phocas, Bardas Skleros or the Macedonians with their sister? Speak, why are you silent?

VOLODYMYR: I am preparing for war and you should prepare Visheslav for his journey.

РОГНІДА: Ти вже його в князі готуєш, а що мої сини? Чим вони гірші за синів Адлагії? Ненавиджу її!

ВОЛОДИМИР: Марна ти істота, коли мертвою ненавидиш!

РОГНІДА: Вона в тебе найкраща і наймудріша була, що?!

ВОЛОДИМИР: Думав — заступиш її. Рогнідо, не маю часу з тобою сьогодні говорити. Треба вирядити сина.

РОГНІДА: Я радше виряджала б князювати своїх синів!

ВОЛОДИМИР: Чув. Ти хочеш у свій Полоцьк. Добре, жінко... збудую тобі палату, будеш матір'ю князя. Ізяслав ще малолітній. Ти за нього будеш у своїх сторонах княжити.

РОГНІДА: От, як легко позбуваєшся мене!

ВОЛОДИМИР: Ти ж сумуєш за Полоцьком. Не так?

РОГНІДА: Ненавиджу твій терем!

ВОЛОДИМИР (*дивиться на неї з задумою, опісля ходить по сцені, сідає на лаву*): Мстислав поїде у Тмutorокань.

РОГНІДА: Ого!

ВОЛОДИМИР: Заки сини роз'їдуться, мушу їх охристити.

РОГНІДА (*кричучи*): Того ніколи не буде! Своїх дітей я навчаю у вірі мого бога, в бога Одина, в бога війни і перемоги. В бога моїх предків! Так, мого батька і моїх братів, яких ти повбивав. Не дам своїх дітей христити!

ВОЛОДИМИР (*встає з лави*): Не заставляв тебе вирекатись твого бога Одина ні

ROHNIDA: You are installing him as a sovereign Kniaz, and what about my sons? How are they inferior to the sons of Adlohia? I despise her!

VOLODYMYR: You are a pitiful creature to despise the dead!

ROHNIDA: For you she was the best and wisest of all wives, isn't that so?!

VOLODYMYR: I thought — you would replace her. Rohnida, I have no time to debate with you today. It is necessary to prepare my son for his journey.

ROHNIDA: I would rather see my own sons off to become sovereign kniazi!

VOLODYMYR: I heard. You are yearning for Polotsk. Good. I shall build you a palace, wife, and you shall live there as the mother of a sovereign Kniaz. Izaslav is still a minor; in your lands you shall reign as regent in his stead.

ROHNIDA: O my, how easily you are getting rid of me!

VOLODYMYR: But you are pining for Polotsk! Is that not so?

ROHNIDA: I hate your palace!

VOLODYMYR: *Looking at her with a pensive gaze, then walks about the stage, thinking, and finally sits down on a bench.* Mstyslav shall go to Tmutorokan.

ROHNIDA: Indeed!

VOLODYMYR: Before my sons disperse, I must baptize them.

ROHNIDA: *Shouting.* That shall never be! I have reared my children in the faith of my god, the god Odin, the god of war and victory, the god of my ancestors! Yes, the god of my father and of my brothers, whom you slew. I shall never allow my children to be christened!

VOLODYMYR: *He rises from the bench.* I have not forced you to renounce either your god Odin or

Валькірій, як і не змушував співати похвал нашому богу Перунові. Час, однаке, покинути поганство як тобі, так і сиnam.

РОГНІДА: Hi! Hi!

ВОЛОДИМИР: Дажбог кращий за твого Одина. Він бог сонця, подавець добра! Перун — бог неба, всього життя на землі. Я їх любив, поклонявся, жертви приносив. Тепер повірив у Єдиного Бога. Хочу, щоб і ти в нього повірила.

РОГНІДА: Ніколи! Убий мене, а не охрищусь! Мене мої Валькірії покарали б!

ВОЛОДИМИР: Вся ненависть спаде із твоєї душі.

РОГНІДА: Ти охристився, бо царівни захотів у жони собі взяти! Царського вінця забажав!

ВОЛОДИМИР: Не тобі знати й не тобі судити, що і чому роблю. Ти мене не хочеш розуміти. Думай тепер про дорогу! Поїдеш з Олафом. Він не відмовиться супроводити тебе до самого Полоцька. Це йому по дорозі. Тішся, покинеш мене, якого ненавидиш. Станеш володаркою. Вдоволена?

РОГНІДА *(хвилину стоїть із затиснутими устами і кулаками)*: Ні! Ще більше тебе ненавиджу! Ти завжди вмів здобувати це, що захотів. Будеш тепер битись за царівну, як і за мене боровся!

ВОЛОДИМИР: Вишеслав дома?

РОГНІДА *(зі злістю)*: Ні! Погнався верхи поза вали міста.

ВОЛОДИМИР: Пошли за ним гінця. Мушу з ним говорити.

РОГНІДА: Чого це?

the Valkyries, as I did not compel you to sing praises to our god Perun. The time has come, however, for you and your sons to renounce the pagan faith.

ROHNIDA: No! No!

VOLODYMYR: My god, Dazhbog, was better than your Odin. He is the sun god, the distributor of blessings. Perun – the god of the skies and of the earth's bounty. I used to love them, worshipped them, sacrificed to them. Now I believe in the One God. I wish you to believe in Him, also.

ROHNIDA: Never! Slay me, but I shall not be christened. My Valkyries would punish me!

VOLODYMYR: All your hatred shall depart from your soul.

ROHNIDA: You were christened because you wanted to take an empress for a wife. You coveted the crown of caesars!

VOLODYMYR: It is not for you to know or judge what I do and for what reason. You do not wish to understand me. Think of the journey now. You shall travel with Olaf. Surely he will not refuse to accompany you all the way to Polotsk. It's on his way. Rejoice, you shall be rid of me whom you despise. You shall become regent. Satisfied?

ROHNIDA: *She stands for a moment with clenched teeth and fists.* No! I despise you even more. You always were able to get what you wanted. Now you shall do battle for an empress, just as you did battle to obtain me.

VOLODYMYR: Is Visheslav at home?

ROHNIDA: *Angrily.* No! He went riding beyond the city walls.

VOLODYMYR: Send a messenger after him. I must speak with him.

ROHNIDA: Why?

ВОЛОДИМИР: Та в дорогу треба йому готуватись. Не знати, коли його побачу. Або... чи ще коли побачу. Тяжко буде з сином розлучатись.

РОГНІДА: А з моїм сином буде тобі легко?

ВОЛОДИМИР: Ізяславові буде багато легше, він поїде з тобою, з матір'ю своєю (*видко, що князеві тяжко сказати слово «сиротіє»*)... Вишеслав сиротіє. Ох, коли б ти знала, що значить виростати сиротою.

РОГНІДА: Не розчулиш мене! Воевода Добриня заопікується ним, як і тобою опікувався. Ти прямо скажи, що не любиш Ізяслава, бо й мене не любиш!

ВОЛОДИМИР: Колись думав, що полюблю. Та за що тебе любити? За вічну ненависть до мене? Іди, Рогнідо!

РОГНІДА: Ха, ха, ха! Любови захотів!

ВОЛОДИМИР: Іди вже, дай відпочити, подумати!

РОГНІДА: Подумати, що зі мною зробити?

ВОЛОДИМИР: Це вже я рішив. Ти повернешся до свого Полоцька!

РОГНІДА: І з радощів пир задумав справити!

ВОЛОДИМИР: Справляю Олафові, а ти можеш не приходити!

РОГНІДА: Рада б тебе вбити!

ВОЛОДИМИР: Уважай, щоб за надто сміливі слова не була покарана!

РОГНІДА: В монастирі ув'язниш? Знай, стіни розіб'ю!

ВОЛОДИМИР: Не гідна ти в монастир!

РОГНІДА: Що, смерті гідна?

ВОЛОДИМИР: Не доводить до люті!

VOLODYMYR: He must start preparing for his journey. I do not know when I shall see him again, if ever. It will be painful to part with a son.

ROHNIDA: Not with my son!

VOLODYMYR: It shall be much easier for Izaslav, he will be with you, his own mother. Visheslav . . . *it is difficult for Volodymyr to utter the word* . . . is becoming an orphan. Oh, if you only knew what it means to grow up an orphan.

ROHNIDA: You do not move me. Lord Dobrynia shall protect him, just as he protected you. Admit that you do not love Izaslav nor me!

VOLODYMYR: Once I thought that I would love you. But why should I love you? For your constant hatred of me? Go Rohnida!

ROHNIDA: Ha-ha-ha! He wants love!

VOLODYMYR: Go now! Let me rest and think in peace!

ROHNIDA: To decide what to do with me?

VOLODYMYR: That I have decided already. You shall return to your Polotsk!

ROHNIDA: And you prepare a feast to celebrate this!

VOLODYMYR: The banquet is to honour Olaf! You do not have to attend!

ROHNIDA: I'd gladly kill you!

VOLODYMYR: Take care you be not punished for your treasonous words.

ROHNIDA: Shall you lock me up in a monastery? Beware, I'll tear the walls down!

VOLODYMYR: You're not worthy of a monastery.

ROHNIDA: What! Worthy of death?!

VOLODYMYR: Do not provoke me!

РОГНІДА: Хочеш карати смертю — то карай!
Але знай, що коли тобі муку чиню, то це мені велика радість. Це тільки частина моєї помсти над тобою!

ВОЛОДИМИР: Мовчи, нещасна, зла жоно!
Не можу більше дивитися на тебе!
(Швидкою ходою йде в напрямку головних дверей. Зупиняє його злорадистий сміх Рогніди).

РОГНІДА: Ха-ха-ха! Моя помста буде страшна! Вона перейде на твоїх синів!

ВОЛОДИМИР: Чи скарати її? Боже, дай силу прощати і своїм ворогам!

ROHNIDA: If it is your will to punish me with death, then do so, but remember – when I cause you pain, it brings me pleasure. This is only part of my revenge upon you!

VOLODYMYR: Silence, you miserable, evil wife!
I cannot look upon you any longer! *He quickly walks towards the main doors, then stops at the sound of her malicious laughter.*

ROHNIDA: Ha-ha-ha! My vengeance shall be terrible! It shall descend upon your sons!

VOLODYMYR: Shall I punish her? Lord God, give me strength to forgive mine enemies!

Кінець другої дії.

END OF ACT TWO

Князь Володимир Великий, Княгиня Анна, отець Анастасій
Volodymyr The Great, Kniahynia Anna, Father Anastasy

..

2

ПРОЛОГ ДО ТРЕТЬОЇ ДІЇ

ІСТОРІЯ:

У Полоцьк від'їхала злюща Рогніда
і гріх на душу важкий взяла,
сина Ізяслава, в ненависті та люті
до його батька й братів, заприсягла.

Тим часом з Києва, пишиного града,
Князь із військом, на південь пішов.
Здобув Корсунь, що славивсь багатством,
і прямо зрадливих царів спитав:
«Будемо битись чи таки миритись?
У ваших руках усіх нас судьба!»

Тоді в Царгороді Василь з Константином
злякались і відповідь мирну знайшли,
сестру свою Анну, Євангелію, срібло, золото,
з поклоном, князю Володимиру передали.

Поклін та дари багаті діставши,
з Порфірородною князь обвінчавсь
і не барився, а Дніпром-рікою
жону прекрасну в Київ послав.
Сам у славі, з військом звитяжним,
степами-лугами в град стольний подавсь.

PROLOGUE TO ACT THREE

HISTORY:

In rage Rohnida left for Polotsk
and took a mortal sin upon her soul;
she made her son Izaslav,
swear vengeance and eternal hatred
against his father and his brothers.
Meanwhile the Great Kniaz
from his splendid city Kiev,
led his army to the south.
He captured Korsun with its riches.
Then the treacherous caesars
he began to query:
“Shall we do battle or make peace?
Our common fate rests in your hands!”
The royal brothers in Byzantium,
Constantine and Basil
became afeared
and found a peaceful answer:
they sent their royal sister Anna,
the Holy Gospel, gold and silver,
with their own homage
to Kniaz Volodymyr.
Having received their homage and rich gifts,
Volodymyr wed the Princess Anna
from Byzantium and did not tarry
to send his lovely bride
sailing up the Dnieper river
to her new home in Kiev.
In glory – with his victorious army
he marched across the steppes
towards his capital city.

ТРЕТЯ ДІЯ

ACT THREE

На сцені — берег над Почайною. З правої сторони — круча над річкою. Дещо в глибині сходи, які ведуть до церкви Св. Іллі в Києві. За церквою палата. В глибині та зліва — крута дорога, яка веде на гірку; кущі, дерева. Служники розкладають столи, лави, а згодом, під час дії, ставлять на столи хліб, м'ясиво, овочі, напої.

Входить Віщун-жрець.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Буря надходить. Води Дніпра і Почайни запінилися. Перуне, не пізно ще! Затопи ці кораблі у стіп Києва, погуби болгар і греків, що несуть із собою нову віру! (Б'є блискавка, чути сильний удар грому). Вже перший корабель причалив. Люди виходять із кораблів! (Дивиться на небо). Хмари, куди летите?! Чи ж Перун мене не вислухає? Громи віддаляться, на обрії синява, гостра смуга світла, як лезо мечя! Що це за знак? (Витягає з-за пояса ножа). Це знак мені, щоб я покінчив не із собою! (Задумується, надслухає). Кажеш, не з собою... отже, з ким? Ні, ні, не підказуй страшної мислі!

Вхід. З церковної брами виходить в чернечій одежі Малуша і Добриня.

Хто це? Мати князя... а з нею... чи не Добриня? Що він у Києві робить? Поговорити мені з ним? Ні! Перуне, тебе я послухаюсь!

Вихід. Віщун-жрець швидкою ходою йде наліво.

ДОБРИНЯ: Знав, що застану тебе в церкві, тому перші свої кроки туди спрямував. Дай, нехай подивлюсь на тебе в ранковому, післягрозовому сяйві. В церковних сутінках ледве впізнав.

On the stage – the bank of the river Pochaina. On the right side – a deep precipice down to the river. Somewhat deep into the bank of the river are dug stairs, which lead to the gates of the Church of St. Elijah in Kiev. Behind the church is seen the Royal Palace. On the left, towards the back of the stage leads a steep road to the top of the escarpment, covered by bushes and trees. Servants set up tables, benches and eventually, during the action in the Act, place on the tables – bread, meat, fruit and drinks.

Enter Seer.

SEER: A storm approaches. The waters of the Dnieper and the Pochaina are frothing. Perun, it's not too late yet! Sink these ships at the foot of Kiev's walls, drown the Bulgars and the Greeks, who bring a new faith with them. *Lightning strikes, a loud roar of thunder is heard.* People are coming out of the ships! *Looks up at the sky.* O clouds, where are you flying?! Will Perun not hear me? The thunder is fading, on the horizon there's a sharp strip of blue light, like the blade of a sword! What sign is this? *Draws out a knife from his belt.* This is a sign for me, to end my life! *Ponders and listens.* You say, not mine . . . then whose? No, no, do not prompt terrible thoughts within me!

Enter. Dobrynia and Malusha come out of the church. She is dressed like a nun.

Who's this? The mother of the Kniaz . . . and with her . . . isn't that Lord Dobrynia? What is he doing in Kiev? Shall I talk to him? No! Perun . . . I shall obey you!

Quickly the Seer exits to the left.

DOBRYNIA: I knew that I could find you in the church. That is why I headed there first. Let me gaze upon you in the morning light after the storm. I scarcely recognized you in the shadows of the church.

МАЛУША: Краще б тобі моєї старости не бачити. Не дивімся, брате, на діла років. Така рада, що приїхав! Коли ти біля мене, дитинство, вся моя молодість повертається.

ДОБРИНЯ: Де ти набрала стільки сил, щоб зачинити себе в чорній келії?

МАЛУША: З келії виходжу у церкву.

ДОБРИНЯ: Ця сама студінь, брак світла.

МАЛУША: Церковні сутінки люблю, в них спокій, тиша, відпочинок. Але в церкві не завжди темно. Ось, за хвилю-дві, мальовила освітять воскові свічі, а звуки голосів, якими співають тільки ті, які вдивлені не в суєту дня, а в добро і красу, вітатимуть молоду пару, нашого Володимира і царівну Анну.

ДОБРИНЯ: Чув. Літургію правитимуть за щасливе прибуття царівни. Кого не стрічав — кожний радіє.

МАЛУША: Ти його вже бачив?

ДОБРИНЯ: До пізньої ночі просиділи разом. Велике діло задумав. Усю Україну хоче христити, боїться спротиву.

МАЛУША: Коли б йому чогось злого не вчинили!

ДОБРИНЯ: За Київ він певний. Питався про Новгород. Там не буде легко. Недовірливий народ.

МАЛУША: Як там Вишеслава прийняли? Як твої сини?

ДОБРИНЯ: Вишеслава ми прийняли як рідного, честь йому віддали як князеві, а щодо синів...

МАЛУША: Що таке, здорові, чи може ні?

ДОБРИНЯ: Із здорового вони кореня, Малушко, але не це...

MALUSHA: I would be better for you not to see my aging. Let us not look upon the imprint of the years, brother. I am so happy that you've come! When you are beside me memories of our childhood and youth return.

DOBRYNIA: Where did you find the strength to lock yourself in a dark cell?

MALUSHA: I can walk out of the cell into the church.

DOBRYNIA: The same chill and little light.

MALUSHA: I like the shadows in the church. In them I find peace, tranquility and respite. But it isn't always dark in the church. Indeed, in a minute or two tall candles shall light the frescoes, and you will hear the sound of voices of those who gaze into the light of goodness and of beauty, not into the travails of the day. They shall welcome the bridal couple, our Volodymyr and the Princess Anna.

DOBRYNIA: I have heard. They shall hold a liturgy to celebrate the safe arrival of the Princess. Whomever I meet — all rejoice.

MALUSHA: Have you seen Volodymyr yet?

DOBRYNIA: We sat talking until late hours of the night. He has decided on a great task. He wants to baptize all of Ukraine, but fears resistance.

MALUSHA: I only hope they do not harm him!

DOBRYNIA: He is sure about Kiev. He asked about Novhorod. It won't go easy there. They're a distrustful people.

MALUSHA: How did they receive Visheslav? How are your sons?

DOBRYNIA: We welcomed Visheslav as a kinsman, gave him all the honours due a Kniaz. As to my sons . . .

MALUSHA: What is it, are they well, or not?

DOBRYNIA: They are from a healthy stock, Malusha, but that is not it . . .

МАЛУША: Тоді, тоді що?

ДОБРИНЯ: Єдина ти моя, найдорожча сестро, ти турбуєшся за свого внука Вишеслава, а я за моїх синів. Константин мій первородний син. Коли Володимир зробив мене правителем новгородських земель, я правив ними по совісті і Константина в правлінні навчав. Він вивчив закони, пізнав бояр, вікінгів, потреби люду.

МАЛУША: І думав ти, що Константин стане князем?

ДОБРИНЯ: По щирості признаюсь. Так! Кому ж іншому можу звіритись з моїх потаємних прагнень.

МАЛУША: Дякую, брате.

ДОБРИНЯ: Свій обов'язок знаю, але і жалю не позбудусь. Бачиш, тільки впевнився, що вся знать, бояри і військо щасливі з прибуття Вишеслава, що згода є між моїм сином і твоїм онуком, негайно взяв тисячу воїнів і рушив на поміч Володимирі.

МАЛУША: На щастя, війна закінчилась.

ДОБРИНЯ: Тим краще. Що біля тебе доброго?

МАЛУША: От, на могилі княгині Ольги чуда діються. Її народ не забуває.

ДОБРИНЯ: В чуда не вірю.

МАЛУША: Та хоч би вчора. Хлопчина впав із кручі, об камінь голову розбив. Мати вхопила мертве тіло, побігла на могилу княгині. Впала на могилу і в стогоні молила повернути життя дитині. І що гадаєш? Коли відкрила очі, син усміхнувся.

ДОБРИНЯ: Малушо, багато світу бачив я у своєму некороткому житті, різних людей пізнав, злих, ніяких по натурі і добрих. Багато добрих людей стрічав, але такої

MALUSHA: Then, then what?

DOBRYNIA: My one and only, dearest sister, you are concerned about your grandson Visheslav, and I am concerned about my sons. Constantine is my firstborn son. When Volodymyr appointed me as the governor of the lands of Novhorod, I ruled them according to my conscience and taught Constantine how to rule. He learned the laws, and gained an understanding of the boyars, the vikings, and the needs of the people.

MALUSHA: And you had thought that Constantine would become the Kniaz.

DOBRYNIA: In truth I tell you. Yes! To whom else can I confess my secret hopes?

MALUSHA: I thank you brother.

DOBRYNIA: I know my duty, but I still carry this regret with me. You see, as soon as I was sure that all the elders, the boyars and the warriors were glad of Visheslav's arrival, that harmony exists between my son and your grandson, immediately I took a thousand warriors and marched to aid Volodymyr.

MALUSHA: Fortunately the war ended.

DOBRYNIA: So much the better. Is everything well with you?

MALUSHA: Miracles occur on the grave of Kniahynia Olha. The people do not forget her.

DOBRYNIA: I do not believe in miracles.

MALUSHA: Take yesterday for instance, a boy fell down the bluffs and cracked his head on the stones. The mother seized the dead body and ran to the grave of the Kniahynia. She fell on the grave moaning and begged for the return of her child's life. And what do you think? When she opened her eyes, her son smiled at her.

DOBRYNIA: Malusha, I have seen much of the world in my long life, learned to recognize all kinds of people, the evil ones, the indifferent and the good. I met many truly good people, but such

доброї людини, як ти, ніде не здибав.
Малко, ти все простила княгині Ользі!

a good person as you, I have never found.
Malko, you have forgiven Kniahynia Olha everything!

МАЛУША: Так, я їй простила, але собі простити не можу. За всіма ділами Володимира бачу його муку. Він усе шукає. Він шукає родинного тепла, материнської ласки, якої я йому не дала, бо ви дитиною забрали його в мене.

MALUSHA: Yes, I have forgiven her, but I cannot forgive myself. In all of Volodymyr's actions, I see his suffering. He's always searching. He's searching for a mother's love which I never gave him, because you took him from me as an infant.

ДОБРИНЯ: Прости, сестро! На наказ княгині ми це вчинили.

DOBRYNIA: Forgive me, sister! We did this on the orders of the Kniahynia.

МАЛУША: Скажи, чом не втекла з дитям у світ-заочі. Мала знання, розум, силу, праці не боялась. Були б ми обоє щасливі. Жили б у простоті і щирості. Дорікаєш, що я заховалась у печері. Так, я заховалась, втекла від світу, але не втекла від свого болю.

MALUSHA: Tell me, why did I not flee with my babe – anywhere. I had skills, intelligence, strength, did not fear work. We would have been happy together. We would have lived a simple, yet honourable life. You reproach me for hiding in a cell. Yes, I am hiding, I have fled from the world, but I have not escaped from my pain.

ДОБРИНЯ: Звірюся тобі, сестро, що ще й тепер, не раз, ніччю прокидаюся від власного крику, бо ввижаються мені твої зболілі очі, вчувається твій зойк і стогін, коли ми від'їжджали з Будутина, коли силою забирали в тебе Володимира. Але так мусіло бути. Дивись, твій син став володарем, всій країні від того добре. Ти хотіла мати щастя тільки для себе. Така наша доля, Малко, не для себе судилось нам жити.

DOBRYNIA: I must confide in you, dear sister. Even now, I often wake up at night from my own screams, because I see the apparition of your eyes in agony, I hear your wailing and bemoaning when we departed from Budutin, when we took Volodymyr by force from you. But it had to be thus. Look, your son has become a ruler, the whole country benefits from this. You wanted happiness only for yourself. That is our fate, Malko, we were not destined to live for ourselves.

МАЛУША: Від долі не втечеш, що?

MALUSHA: One cannot escape fate, can one?

ДОБРИНЯ: Ось де твоя доля. Глянь, в почеті виходить з брами терему.

DOBRYNIA: Behold your fate. Look, he comes through the gates of the palace, surrounded by his retinue of lords.

МАЛУША: Треба мені вже йти. Не люблю натовпу людей. В церкві побачу. Іду молитись за їхнє щастя.

MALUSHA: I must go now. I do not like crowds of people. I shall see them in the church. I go to pray for their happiness.

Вихід монахині Малуші.

Exit Malusha.

(Добриня підходить до столу, прислужник наливає йому в чарку меду).

Dobrynia approaches a table, a servant pours him a cup of mead.

Вхід трьох послів.

Enter three envoys.

ПЕРШИЙ ПОСОЛ: Ось і церква, виглядає на старовинну. Увійдемо?

ДРУГИЙ ПОСОЛ: І в Італії, в Чехії, Моравії та Німеччині розповідали нам про багатства і красу Руси-України. А я не вірив.

ПЕРШИЙ ПОСОЛ: Більше не нарікаю на відмову князя прийняти нас у його замок. Не знав ціни його часу.

ТРЕТІЙ ПОСОЛ: Кривда нам не діється. Їди не треба шукати, ні купувати. По цілому Києву розставлені столи, бери скільки хочеш (*всі троє їдять і п'ють, один приступає до Добрині, стукається до нього чаркою*). Ми з далекої дороги, обичаїв ваших не знаємо, але скажіть, чи часто такі пири у вас, як у ці останні дні?

ДОБРИНЯ: Рад чути, що і нашу мову знаєте. З яких країн приїхали?

ТРЕТІЙ ПОСОЛ: Ми з Риму, послали до вашого Великого князя, імператора Володимира. Папа Іван П'ятнадцятий вислав нас із привітом до князя, і дарами і листом. Уже три дні блукаємо по місту, дозволу на побачення не можемо дістати.

ДОБРИНЯ: Привіт вам, високі достойники, у місті Києві. Проволока в прийнятті вас у княжому замку оправдана, бо князь, всього тиждень тому, повернувся із великого походу-війни проти греків. Як самі бачите, вже кораблі причалюють до берегів Києва, а на них послали, священики і сама візантійська царівна Анна, жінка князя.

ТРЕТІЙ ПОСОЛ (*пояснює іншим послам зміст розмови*): Мої співтовариші не розуміють вашої мови. Вони питаються, коли в Києві почали будувати церкви?

Вхід Олеші Поповича.

ОЛЕША (*він вийшов із палати, що за церквою, побачив Добриню, зрадів, низько йому кланяється*): Вітай, великий

FIRST ENVOY: Here's the church, looks ancient. Let us enter.

SECOND ENVOY: In Italy, Bohemia, Moravia and in Germany they told us about the riches and the beauty of Rus'-Ukraine. But I did not believe.

FIRST ENVOY: I shall no longer complain about the Kniaz's refusal to receive us. I did not appreciate the value of his time.

THIRD ENVOY: No one is harming us. We do not need to look for food. Tables are set up all over Kiev! Eat, take as much as you want! *All three envoys eat and drink, then one approaches Dobrynia, toasts his cup with his own.* We have come from afar, your customs we do not know, but tell us, do you often have such banquets as these in recent days?

DOBRYNIA: It delights me to hear that you know our language. Where are you from?

THIRD ENVOY: We are from Rome, envoys to your Great Kniaz, the Emperor Volodymyr. Pope John the Fifteenth has sent us with greetings, gifts and letters. Three days we have been wandering in the city; we cannot obtain permission for an audience.

DOBRYNIA: Welcome, high dignitaries, to the city of Kiev. The delay for your reception at the royal palace is justified, since only seven nights ago the Kniaz has returned from a long campaign against the Greeks. As you yourselves can see, the ships are docking now in Kiev bringing with them envoys, priests and the Byzantine Princess Anna, the Kniaz's wife, herself.

THIRD ENVOY: *Explains to the other two envoys the gist of the conversation.* My fellow envoys do not understand your language. They are asking when the first churches were built in Kiev?

Enter Olesha Popovich.

OLESHA: *He comes from the palace behind the church, sees Dobrynia, is delighted to see him, and bows low to him.* Welcome, great Lord Dob-

Воєвода Добриня
Lord Dobrynia

воеводу Добрине. Рад бачити. Я Олеша Попович, князь Володимир уважає мене своїм другом.

rynia. I'm delighted to see you. My name is Olesha Popovich. Kniaz Volodymyr calls me his friend.

ДОБРИНЯ: Хоч і старий я, але пам'ять мене не зраджує. Пізнаю, пізнаю. Вітай, молодий приятелю! (*Обнімає його*). А ось, дістав я запитання від посла Папи Римського, відколи в Україні церкви ставлять. Ти це їм поясни. Ці два друзі нашої мови не знають.

DOBRYNIA: Though I am old, my memory betrays me not. I recognize you. Greetings, young friend. *Embraces him*. I've just been posed a question by an envoy from the Pope of Rome. When did they begin to build churches in Ukraine? You can explain this better than I. These two other envoys do not speak our language.

ОЛЕША: Нічого, можу говорити до них латиною. (*Звертається до послів*). На прохання великого воеводи Добрині, родича Великого князя Володимира, дозвольте вам, шановні послы, сказати, що цій церкві (*показує рукою на церкву Св. Іллі*) щонайменше сто років. Манастирі є старіші. Про архієпископство в Тматорокані напевно вам відомо, як про єпископат у Перемишлі теж. Вони там століттями.

OLESHA: That is no matter, I can speak to them in Latin. *Turns to the envoys*. At the request of the great Lord Dobrynia, a relative of the Great Kniaz Volodymyr, allow me to explain to you, honourable envoys, (*pointing to the church of St. Elijah*) that this church, is at least a century old. There are monasteries which are older. You probably already know about the primacy of Tmutorakan and the episcopate of Peremeshel. They have been there for centuries.

ТРЕТІЙ ПОСОЛ: Дозволь поклонитись тобі, воеводу Добрине, про тебе багато ми чули. Чули самі похвальні слова як про великого лицаря. Ще раз тобі поклін від нас трьох. Знаю, що не місце і не час тепер про ці речі говорити, але бачимо, що грецьке духовенство тут ширитиме віру Христову. Ми, послы Папи Римського, запізнались.

THIRD ENVOY: Allow us to present our respects Lord Dobrynia. We have heard much about you, many words of praise about you as a great and noble knight. All three of us bow to you. I know that this is not the place nor the time to discuss these matters, but we see that Greek churchmen have come to spread the Christian faith here. We, the envoys of his Holiness, have come too late.

ДОБРИНЯ: Погоджуюся із ствердженням, що не місце і не час тут про ці справи говорити. Але скажу мою думку. Князь Володимир не буде підчиняти нашої церкви ні Римові, ні Візантії.

DOBRYNIA: I agree with your observations, however, this is neither the place nor the time to discuss these matters. But I will give you my opinion. Kniaz Volodymyr will not subordinate our church either to Rome or to Byzantium.

ТРЕТІЙ ПОСОЛ: По дорозі сюди, вступили ми на королівський двір у Німеччині. Мали честь говорити із самою королевою Теофаною. Вона вже знала про одруження її сестри Анни з імператором Руси-України, Володимиром. Є від неї привіти.

THIRD ENVOY: During our journey, we stopped at the royal court in Germany. We had the honour of speaking with Queen Theophano²³ herself. She already knew about her sister Anna's marriage with Volodymyr, the Emperor of Rus'-Ukraine. We bear greetings from her.

ОЛЕША: Вісті летять швидше вітру. Княгиня Анна зрадіє вісткою від сестри, королеви Теофани.

Входять жінки, чоловіки, діти, між ними, скриваючись — Віщун-жрець.

ПЕРША ЖІНКА (плачучи): Люди, чого по-святковому прибрались? Плакати треба! Наших богів поскидали, порубали!

ОДИН З МУЖІВ: «Древнє і ветхе минуло, тепер настає все нове».

ДРУГИЙ МУЖ: Нова ера, жінко. А нова ера... — нові закони, нові порядки!

ПЕРША ЖІНКА: У пропасть все котиться! Світ догори коренем вивертається.

ДРУГИЙ МУЖ: Старий світ, жінко, старий. Новий, кращий починається.

ПЕРША ЖІНКА: Я ніколи не відречуся ні Перуна, ні Дажбога. Вони найдобріші із усіх богів! Не гнівить їх, щоб кари на вас не було!

ДРУГА ЖІНКА: Моя вся родина вже хрищена, я теж. Ну що, чоловік захотів, але я роблю так: і в церкву ходжу і Перуна на поміч благаю. І буду благодіти, бо знаю, що він мене бачить і я його бачу. Та що я знаю? Невчена.

ТРЕТЯ ЖІНКА: Ага, невчена. То-то і є! Кажуть, священики, учителі приїжджають, будуть вчити, синів наших у школу братимуть.

ДРУГА ЖІНКА: Та не дай Боже! Я свого сина не дам!

ПЕРШИЙ МУЖ: Багато люду плаче за старими богами. Ой, що то буде?

ДРУГИЙ МУЖ: Одно вам, шановний сусіде, скажу. Князю Володимиру ніхто спротиву не чинитиме. Від жебрака до найбагатшого купця і бояра, а вже і не згадува-

OLESHA: News flies swifter than the winds. Princess Anna shall be delighted with tidings from her sister, Queen Theophano.

Enter men, women, children and among them, hiding himself, the Seer.

FIRST WOMAN: Weeping. People, why have you donned festive attire? You should be weeping. They have pulled down our gods and chopped them into pieces!

ONE OF THE MEN: "The ancient ways are passing, a new order is upon us."

SECOND MAN: A new era, woman. A new era . . . new laws, new orders!

FIRST WOMAN: Everything is disappearing into an abyss. The world has been uprooted.

SECOND MAN: Woman! The old world passes. A new and better one is beginning!

FIRST WOMAN: I shall never deny either Perun or Dazhboh. They are the most benevolent of all the gods! Do not anger them, lest you be punished!

SECOND WOMAN: My whole family has already been baptized, even I. Well, my husband willed it. But I go to church and beg Perun for aid. And I shall continue to beg him, because I know that he sees me and I see him. But what do I know of this? I am not schooled.

THIRD WOMAN: Indeed, not schooled. That's just it. They are saying that priests and teachers are coming, to teach and take our sons to school.

SECOND WOMAN: Heaven forbid! I shall not let my son go!

FIRST MAN: Many people weep for the old gods. O woe, what shall come to pass?

SECOND MAN: One thing I can tell you, honourable neighbour. No one shall oppose Kniaz Volodymyr. From the beggar in the streets to the wealthiest merchant and boyar, not even to men-

ти військовиків, старшин і звичайних воїнів, усі бігтимуть христитись. Скажу вам правду, мудрістю, щедрими дарами прихилив собі князь усіх. Усіх, усіх.

ПЕРШИЙ МУЖ: Купив народ.

ДРУГИЙ МУЖ: А я того не казав! Він добрий і щедрий. Про все дбає, от, це я хотів сказати. Такого князя ми не мали. Ви не крутіть і не кажіть, що купує. Він один за нас усіх думає. Коли він каже, що Христос добрий, то добрий! Я йому вірю!

ПЕРШИЙ МУЖ: Як звав, так звав.
(*Сперечаючись, уступаються з дороги.*)

Вхід — із церковної брами виходить процесія, священник, хор.

ХОР: Слава Всевишньому Богу на небі! Слава князеві Володимиру на землі! Слава! Слава! Слава!

Вхід. Прапороносці, княжа сторожа, військова старшина, бояри, сам князь Володимир, за ним його сини. Князь стає серед сцени, на підвищенні (це ніби гірка, що йде вниз). По правій стороні (може виходити прямо із залі) виходить почет княгині Анни. Вона оточена пишно одягненими жінками, за нею ідуть послы, священники, що на подушечках і в руках несуть дари, Євангелію, ікони. По лівім боці входить гурт дівчат, із запасок кидають квіти Володимирові під ноги.

ДІВОЧИЙ ХОРОВІД (*співає*):

Із-за моря пташка
Пишна прилетіла.
То царівна ясна
Світ цей звеселила.

Вітай, світлий князю,
Жінку любим словом.
Вас ми увінчаєм
Квітом барвінковим.

(*Почет княгині Анни зупиняється, сама княгиня стає навколішки перед Володимиром.*)

tion the military, the officers and ordinary soldiers, all shall run to be baptized. I tell you truly. With his wisdom and generous gifts, the Kniaz has won the loyalty of all. All!

FIRST MAN: He bought the people!

SECOND MAN: But I didn't say that! He's good and generous. He cares for all. There, that's what I meant to say. We've never had such a Kniaz. Do not twist the truth and do not say that he buys the people. He thinks for all of us. When he says that Christ is good, then He is good! I believe him!

FIRST MAN: I meant what I said! *Arguing they give way to the approaching procession. Enter through the church gates a procession including a priest and choir.*

CHURCH CHOIR: Glory to God on high in heaven, glory to Kniaz Volodymyr on earth. Glory! Glory! Glory!

Enter: Ensigns, royal guards, army officers, boyars, Kniaz Volodymyr himself, followed by his sons. The great Kniaz stands in the center of the stage, on raised ground (this is like a knoll which drops to the foreground). From stage right (or even from the theatre) enters the retinue of Princess Anna. She is surrounded by sumptuously dressed ladies-in-waiting, followed by envoys, priests, who bear in their hands and on cushions – gifts, the Bible, icons. From stage left enters a group of maidens, who take flower petals from their aprons and toss them at the feet of Volodymyr.

GROUP OF MAIDENS: *Sings.*

From beyond the sea
Flew a turtle dove.
That's the radiant princess
Come to us in love.

Greet your wife dear Kniaz
With a tender word.
With periwinkle blossoms
We shall crown you both.

The royal retinue of Princess Anna comes to a stop. The Princess herself kneels before Volodymyr.

ВОЛОДИМИР: Вітай, моя жоно, княгине Анно. Тебе вітаю я, вся Гора, достойні мужі та увесь город, славний Київ. Слава тобі в городі Києві, на престолі Руси-України!

(Прапороносці піднімають стяги, мужі скидають шапки, жінки схиляють голови).

УСІ: Слава королеві Анні, слава, слава!

АННА: Поклоняюсь тобі, великий володарю багатой Руси-України і всіх її земель. Поклоняється тобі вся Візантія та її імператори, мої великі брати, Василь та Константин. Тут до тебе послання, писане в любові та відданості. Тут окремо печатъ їхня, якою вони послання своє скріпили. *(Показує на двох послів, які стоять біля неї з подушечками, на яких лежать дари).* Знаком і силою цієї печаті, по волі моїх братів, ти затверджуватимеш усі свої закони.

ДОБРИНЯ *(до Олеші):* Давно вже тому Віщун предрік: «Ще поклониться тобі, Києве, Візантія».

ВОЛОДИМИР *(подає Анні руку, помагає підвестися з навколішків, ставить її коло себе):* За привіти від великих імператорів, твоїх любих братів, щира подяка. *(Бере печатъ, приглядається їй, а далі передає лаврикові-писареві, який стоїть за ним).* Це печатъ ще старого Риму і Другого Риму, Царгороду. Передаю її моєму писареві, щоб заховав її під замок, бо прецінний це дар. Берегтимемо цю печатъ, двоголового орла, як пам'ятку-регалію, але закони Руси-України будемо затверджувати нашою печаттю, знаком тризуба.

ТРЕТІЙ ПОСОЛ *(до Олеші Поповича):* Вельми мудрий ваш князь. В одну мить протиставився, збагнув інтенції імператорів. Бачу, нам нелегко буде говорити з ним.

VOLODYMYR: Welcome Kniahynia Anna my royal spouse. We ourselves, our Court, our worthy nobles, and the whole city of Kiev greet you. May you sit in glory on the throne of Rus'-Ukraine!

The ensigns raise banners, the nobles take off their hats and the ladies bow their heads.

ALL: Glory to Kniahynia Anna, glory, glory!

ANNA: I bow to you, great ruler of bountiful Rus'-Ukraine and all its lands. All of Byzantium bows to you as well as its emperors, my great brothers, Basil and Constantine. Here is their epistle to you, written in love and devotion. Here is also their seal, which they used to validate their epistle. *Indicates the two envoys standing beside her, who hold cushions on which rest the gifts.* With the sign and power of this seal, by the will of my brothers, you shall empower all your laws.

DOBRYNIA: *To Olesha Popovich.* Long ago our Seer prophesized that "Byzantium shall bow yet before you Kiev."

VOLODYMYR: *He extends his hand to Anna, lifts her from her knees and guides her to stand beside him.* We thank you sincerely for the greetings from the great emperors, your beloved brothers. *Takes the seal, examines it, and passes it to the scribe standing behind him.* This seal hails from ancient Rome and the Second Rome, Constantinople. Because it is a precious gift we entrust it to my scribe, to hold under lock and key. We shall guard this seal, the doubleheaded eagle, as a royal insignia, but the laws of Rus'-Ukraine we shall empower with our own seal, the sign of the trident.

THIRD ENVOY: *To Olesha Popovich.* Your Kniaz is very wise indeed. In a flash he recognized and blocked the intentions of the emperors. I can see that it shall not be easy for us to negotiate with him.

ОЛЕША: Такими регаліями вони князя не куплять.

ВОЛОДИМИР: Ярослав, привітай княгиню.

ЯРОСЛАВ (*клякає перед княгинєю Анною, цілує шату*): З волі батька дозволь привітати тебе від нас, усіх дітей.

АННА (*цілує його в голову*): Як люблю розуміти твою мову.

ДОБРИНЯ (*до О. Поповича*): От хлопчина, плинно грецькою мовою говорить.

ОЛЕША: Не гірше говорить латинською і німецькою. І другі вже почав вивчати.

ДОБРИНЯ: А таке нещасне народилось. Бачу, ще кульгає на ногу.

ОЛЕША: Шкандибає, але мудріший за всіх синів князя. Ще тільки хлопчина, а вже його Мудрим прозвали.

ДОБРИНЯ: Ярослав Мудрий, непогано. То його Володимир найбільше любить?

ОЛЕША: Ні. Найменших синів, Бориса і Гліба. Це його улюбленці.

ДОБРИНЯ: Ну, що ж. Як звичайно, любиться найменших.

АННА: Не всі тут розуміють мою грецьку мову, але ті, що розуміють, хай знають, що я клоню перед тобою голову, мій Великий князю (*вклоняється перед князем*), дякую за віно — дар, місто Курсунь, яке ти дав моїм братам за мене.

ВОЛОДИМИР: Жона, супутниця життя князя, має мати не тільки великий розум, але й доброту, ласкавість. Ніжна ласкавість, яку ти виявила до мене, варта найбільшого дару.

OLESHA: With such regalia they cannot buy the Kniaz.

VOLODYMYR: Yaroslav, greet the new Kniahynia.

YAROSLAV: *He kneels before Princess Anna, and kisses the hem of her robe.* By the will of my father allow me to greet you from all of us children.

ANNA: *Kisses his head.* How it pleases me to understand your words.

DOBRYNIA: *To Olesha Popovich.* What a boy! He speaks fluent Greek.

OLESHA: He does as well in Latin and in German. And he has started to learn other languages as well.

DOBRYNIA: And he was born so unfortunate! I see he still limps.

OLESHA: He limps, but he is the wisest of all the Kniaz's sons. He's still a mere boy and already they call him wise.

DOBRYNIA: Yaroslav the Wise, not bad. So Volodymyr loves him best?

OLESHA: No. He loves the two youngest, Boris and Hlib. They are his favourites.

DOBRYNIA: Well, as usual, one loves the youngest best.

ANNA: Not everyone here understands my Greek language, but those who do, let them know that I bow my head before you, my Great Kniaz (*bows low to Volodymyr*) in gratitude for my dowry, the city of Korsun, which you gave to my brothers as payment for me.

VOLODYMYR: The wife and consort of a Kniaz should not only be wise, but also virtuous and gentle. The loving gentleness you showed me is worth the most costly gift.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ (*просовується між людьми, кидається Володимирові до ніг. В руках у нього ніж*): Якщо не в силі я тебе вбити, вбий ти, князю, мене! (*До нього кидаються воїни, наставляють на горло мечі. Князь їх зупиняє знаком руки*).

ВОЛОДИМИР: Віщуне, як ти смів хвилину радости затьмарити гидотою злочину?!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Дажбог і Перун вимагають жертви. Вбий мене!

ВОЛОДИМИР (*до воїнів*): Пустіть його! (*До Віщуна*). Встань! (*Віщун встає*). Можу скарати тебе смертю, можу прогнати, та вік твій не дає мені. Іди тепер!

(*Віщун відходить, стає збоку*).

О. АНАСТАСІЙ: Світлий володарю, ми привезли моїці Святого Климентія. Де велиш їх покласти?

ВОЛОДИМИР: Величавий храм звелю здвигнути, храм Пресвятої Богородиці. Сьогодні дарую на цю церкву десяту частину моїх скарбів. Ти, отче Анастасію, настоятелем цієї церкви будеш і моїці туди покладемо. А до того часу, в покорі і ницості нашій, покладемо їх у церкві Святого Іллі. (*Священик із церкви Св. Іллі, за ним мужі з хоругвами ідуть до о. Анастасія, біля якого стоять священики із золотом кованою скринею. Формується процесія*).

ДОБРИНЯ (*до третього посла*): Це у вас, на Заході, у франконській землі, князь Володимир бачив, що по закону Карла Великого увесь народ мусить платити на церкви десяту частину із своїх доходів. Володимир дає десяту частину із своєї скарбниці, не буде брати з народу.

ТРЕТІЙ ПОСОЛ: Це, певне, багата скарбниця!

SEER: *Pushes his way through the throng of people and throws himself at the feet of Kniaz Volodymyr. In his hands he holds a knife. Since I am unable to slay you, then you, Great Kniaz, slay me! Warriors rush to him and put a sword to his throat. Kniaz Volodymyr stops them with a movement of his hand.*

VOLODYMYR: Seer, how dare you darken the moment of rejoicing with loathsome villainy?

SEER: Dazhboh and Perun demand a sacrifice! Slay me!

VOLODYMYR: *To the guards. Release him! To the Seer. Get up! The Seer rises. We can have you put to death, we can banish you, but your age does not allow it. Now go!*

The Seer walks away and stands on the side.

FATHER ANASTASY: Illustrious Sovereign, we have brought with us the sacred remains of Saint Clement²⁴. Where do you will them to be placed?

VOLODYMYR: We decree that a grand temple be erected, the church of the most Holy Mother of God. Today we grant for this church one tenth of our royal treasure. You, holy Father Anastasy, shall be the superior of this church and the relics there you shall place. Until that time, in our humility and prostration, we shall house them in the church of Saint Elijah. *The priest from the church of St. Elijah, followed by elders bearing banners, go and stand in front of Father Anastasy. Behind Father Anastasy stand priests bearing a gold embossed chest. A procession begins to form.*

DOBRYNIA: *To the third envoy. Kniaz Volodymyr noted this in your western lands of the Franks. According to Charlesmagne's decree, all the people must pay one tenth of their income to the church. Volodymyr gives one tenth of his own treasury. He shall not take it from the people.*

THIRD ENVOY: He must possess a rich treasury.

Віщун-жрець
Seer — High Priest of the pagan gods

ВОЛОДИМИР (до Анни): З моєї волі стала ти княгинею нашої землі. З моєї волі, любови та пошани до тебе і твого царського роду, велю увінчати тебе короною із золота і самоцвітів роботи наших, київських золотарів! Зичу тобі носити її в радості та любові до мене, пошані до мого народу. *(Один із мужів, який стояв за князем, виступає вперед, в обох руках тримає скриньку, а на ній корону. Князь Володимир бере від нього корону. В міжчасі, до Анни приступає її прибічниця і Анна передає їй свою корону, яку сама зняла з голови. Володимир накладає на голову жінки ним даровану корону).*

АННА: Гідно носитиму корону, яку ти, Великий володарю, наклав мені на голову. Не посоромлю ні тебе, ні твого а тепер і мого народу.

ХОР: Слава Великому Володимирові! Слава княгині Анні!

ГРЕЦЬКИЙ СВЯЩЕНИК: Прийми від нас, грецьких священиків, цю Святу Книгу, Євангелію, писану кирилицею, і наше запевнення, що в ревності та покорі навчатимемо правд списаних у ній. *(Володимир бере від нього Євангелію).*

ВОЛОДИМИР: За всі дари, якими сьогодні збагатилась наша країна, шлю подяку Всевишньому. Батько мій, великий Завойовник Святослав, бажав перенести столицю Руси-України над Дунай у Переяславець, бо там, казав, є середина всіх наших земель. Перед Богом і перед вами усіма сьогодні затверджую столицею Руси-України город Київ! Хай гнівом Господнім буде покараний той, хто мою присягу захоче зломити. Вас, болгарські священики, що прийшли до нас як до своїх братів, запевняю у своїй особистій ласці та опіці.

(Передає Євангелію священикові із церкви св. Іллі).

ХОР: Слава Всевишньому Богові і мир на землі!

VOLODYMYR: *To Princess Anna. By our will you became the Kniahynia of our land. By our will, love and respect for you and your royal lineage, we decree that you be crowned with a crown of gold and precious gems, the work of our Kievan master-goldsmiths. May you wear it in joy, in love for us and out of respect for the people of Kiev and all Ukraine. One of the nobles standing behind Kniaz Volodymyr steps forward, holding in his hands a box and on it a crown. Volodymyr takes the crown, while one of Anna's attendants approaches her and takes from her hands the crown which the Princess took off her head herself. Volodymyr places on the head of his wife the crown he gave her as a gift.*

ANNA: I shall wear it in dignity, since you great sovereign have placed it on my head. I shall not shame you, nor your and now my people.

CHURCH CHOIR: Glory to the great emperor – Volodymyr, glory to the fair empress Anna!

GREEK PRIEST: May it please you to accept from us, the Greek clergy, this Holy Book, the Gospel, written in cyrillic, and our assurances that in humility and sincerity we shall teach the truth there written. *Volodymyr takes the Gospel from him.*

VOLODYMYR: We send our thanks to the Almighty for all the gifts which have enriched our lands today. Our father, the great Conqueror Sviatoslav, desired to transfer our capital of Rus'-Ukraine to Pereyaslavets on the Danube, because he said there is the center of our domains. Before God and you all assembled today, we confirm the city of Kiev as the capital of Rus'-Ukraine. May God's wrath punish those whoever break our pledge. You, priests from Bulgaria, who came to us as our brethren, we assure of our special grace and protection.

Hands the Gospel to the priest from the Church of St. Elijah.

CHURCH CHOIR: Glory to God on high, and peace to all on earth!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: *(несміло підходить до Володимира):* Володимире Святославовичу, дозволь сказати ще тільки одно слово. *(Володимир знаком голови дає йому дозвіл).* Перед тобою — світла путь!

ВОЛОДИМИР: Світла путь хай буде перед усім нашим народом і перед тобою!

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Моя путь — у засвіти. Мене кличе Перун! Чуєш? Він уже надходить! *(Чути тихі гуркоти громів. Віщун швидким рухом руки витягає ножа, пробиває себе. Князь Володимир хоче зловити його за руку, запобігти вбивству, але запізно).*

ВОЛОДИМИР: Це моя вина. Я...

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Цить... князю, не ти... а час. Невмолимий час, що все міняє, якому все підкоряється. Колись думав, що час — це вічність. Та ні! Час — це лет. Мій лет обривається... я передбачав... *(хапається за груди, на обличчі видно муку).*

ВОЛОДИМИР: Ти правду передбачав.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: ...доля буде мінятись, будуть лети у височінь, спади... Ох, князю мій, зникає давня віра. Наша прекрасна віра. Я відходжу... Ти утвердиш наш народ у новій вірі *(хилиться).*

ВОЛОДИМИР *(звертається до бояр):* Підтримайте його!

(Два бояри спішають підтримати Віщуну)

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ *(говорить рештками сил):* У вогні гартується криця — у терпінні душа. Народився ти з великого болю твоєї матері... спіши до неї, вона чекає... Благословення дати... темрява насувається на очі...

(Світить блискавка, вдаряє грім).

SEER: *Fearfully approaches Volodymyr. Volodymyr, the son of Sviatoslav, allow me to speak once more. Volodymyr nods his assent. Before you stretches a glorious future!*

VOLODYMYR: Let a glorious future stretch before all my people! And before you too.

SEER: My future – into the universe. Perun calls me. Can you hear? He's approaching! *Low rolls of thunder are heard. With a quick movement of his hand he draws a dagger and stabs himself. Volodymyr attempts to prevent the slaying, but too late.*

VOLODYMYR: This is my fault! I . . .

SEER: Sh-h-h . . . my Kniaz, not you . . . but time. Inexorable time, which changes all, to whom all must submit. Once I thought that time – is eternity. But no! Time – is flight. My flight is ending. . . I foresaw . . . *Grabs his chest. He is visibly suffering.*

VOLODYMYR: Your vision was true . . .

SEER: . . . fortunes shall change, there will be flights to the highest peaks, drops . . . oh! *growing weaker* my dear Kniaz, the ancient faith is disappearing . . . our beautiful faith. I am leaving . . . and you shall confirm our people in a new faith. *Visibly slumping.*

VOLODYMYR: *Speaking to the boyars.* Support him!

Two boyars approach the Seer and support him.

SEER: *Speaking with the remnants of his strength.* Steel is tempered in fire – but the soul in suffering! You were born from the great pain of your mother . . . hurry to the church . . . she awaits you, to give you her blessing . . . a darkness clouds my eyes . . .

Lightning flashes, thunder rolls.

ВОЛОДИМИР (з боєм дивиться на помираючого): Прости, я правду шукав.

ВІЩУН-ЖРЕЦЬ: Ти... її знайшов. (Помирає. Бояри повільно кладуть його на землю. Дехто із людей тихо співає. Одна із жінок підходить до Віщуна, скидає з плечей хустку і накриває нею померлого, підходять до нього теж дівчата з хороводу, висипають рештки квітів на тіло Віщуна, тихо співають).

ВОЛОДИМИР (до воїнів): Заберіть тіло Віщуна і приготуйте похорони. Човен йому витешіть і напніть шовкові вітрила! По старому закону хай спалене буде тіло його! (Шість воїнів беруть тіло на щити, підносять на рівень плечей і поволі відносять в протилежний бік від церкви. Поодинокі люди, більшість старші віком, повільним кроком ідуть за ним).

ДІВОЧИЙ ХОР (Спів дівчат спершу тихий, сильнішає під час того спонтанного похорону).

Несіте Віщуна богам у вогонь,
у вирію предки ждуть його давно.
Посипайся, квіте, на віру прадавню,
на Перуна пам'ять, Дажбогову славу!

ГРЕЦЬКИЙ СВЯЩЕНИК (підступає до Володимира): Дозволь сказати, Великий володарю, що припливаючи до Києва, город цей здався мені кращим за всі інші, які я в своєму житті бачив. Дивлячись на нього, я згадав записані в наших книгах слова Святого Апостола Андрія, який, много літ тому, вийшов на ці гори (показує рукою довкруги), поблагословив їх і прорік їм місію стати твердинею Христової віри тих земель!

(В тому чути сильний звук биття дзвонів із церкви Св. Іллі. Всі звертають голови на князя. Церковний хор тихо співає).

VOLODYMYR: *Gazes with a pained expression on the dying old man. Forgive me, I sought the truth.*

SEER: *You . . . you have found it. He dies. The boyars slowly lower his body to the ground. Here and there in the crowd people begin to sing softly. One woman approaches the Seer, takes the large kerchief off her shoulders and covers him with it. Several girls approach and strew flower petals over the body and begin to keen softly.*

VOLODYMYR: *Turning to his warriors. Warriors! Take the body of the Seer and prepare his funeral. Build him a boat with silken sails. Let his body be burned according to the ancient custom. Six warriors approach, lift the body of the Seer onto their shields, raise him to the level of their shoulders and slowly carry him away, along the road in the opposite direction from the church. Several people, here and there in the crowd, most of them elderly, slowly follow the body of the Seer.*

GROUP OF MAIDENS: *Begins to sing, at first softly and then grows louder.*

Slowly bear him to the fire of the gods,
Ancestors await him already in the yore.
Strew fair flowers on the ancient faith.
To the memory of Perun,
To the glory of Dazhboh.

GREEK PRIEST: *Approaches the Kniaz. Your Majesty! Allow me to state that when we approached the banks of the Dnieper, Kiev appeared to me the fairest of all the cities I ever beheld. Gazing upon this city I recalled, recorded in our books, the prophetic words of the Holy Apostle Andrew, who many years ago ascended these hills (Points to hills around them in the distance) and blessed them, prophesizing that they shall become a fortress of Christianity in these lands.*

Suddenly the bells of the Church of St. Elijah peal out. Everyone turns to look at Kniaz Volodymyr. The church choir begins to sing softly.

ВОЛОДИМИР (*говорить поволі, рішучим голосом*): Вже давно наші князі були християнами. Велика княгиня Ольга шукала Христової віри у Царгороді! (*Повертається до княгині Анни і подає їй свою руку. Анна повертається до князя, кладе свою руку на його і ласкаво усміхається до нього*). Княгине Анно, ми підемо у церкву. Поклонимось Богові, подякуємо за всі багатства, якими Господь обдарував нашу землю, і помолимося, щоб Він поблагословив увесь наш народ.

ХОР (*Спів хору кріпшає, чути слова*): Слава Отцю і Сину і Святому Духові. (*Знову слабшає спів.*)

ВОЛОДИМИР (*Князь продовжує*): Мужі, жони, діти города Києва і ви воїни мого побідоносного війська, я наказую вам увійти у воду Почайни та Дніпра прийняти Світло Правди, Світло Духа Небесного. Тому завтра освятяться води рік і святістю їх вод усі ви будете охрищені!

ХОР: Амінь.

ВОЛОДИМИР: Я, ваш князь, кажу вам, що віднині законом утверджую віру Христову як єдину державну віру в усій Україні!

(*Б'ють дзвони*).

ХОР: Слава во Вишніх Богу, мир людям на землі!

VOLODYMYR: *Speaking slowly with firm voice.* Many of our sovereigns have been Christians already long ago. The Great Kniahynia Olha sought this faith in Constantinople. *Turning to Kniahynia Anna, Volodymyr gives her his left hand. Kniahynia Anna turns towards Volodymyr and places her right hand on his left one and gently smiles at him.* Kniahynia Anna, we shall go into the church. There we shall bow before God, give thanks for all the gifts with which the Lord has blessed our land. We shall pray to Him to send His blessing on our people.

CHURCH CHOIR: *Sings louder and then fades again.* Glory to God the Father, and the Son and the Holy Spirit, Glory forever . . .

VOLODYMYR: *The Kniaz continues.* Men, women and children of the city of Kiev, and you warriors of my victorious army, I command you to enter the waters of the river Pochaina and the Dnieper, for you to receive the Light of Truth, the Light of the Heavenly Spirit. Tomorrow, holy water shall sanctify the rivers and with their holy waters you shall all be baptized.

CHURCH CHOIR: Amen.

VOLODYMYR: It is we, your Kniaz, who say this to you: from this day henceforth, the Christian Faith is established as the only legal state religion in all Ukraine.

Sound of church bells pealing.

CHURCH CHOIR: Glory to God on high, and peace to all on earth.

К і н е ц ь .

THE END

ПРИМІТКИ

NOTES

- 1 НЕСТОР:
Історик, якому приписується написання літопису «Повість временних літ». Нар. 1056 року. Помер 1114 року.
- 2 ТЕРЕМ:
Кількаповерхня княжа палата.
- 3 ІГОР:
Князь Руси-України від 913 по 945 р. Чоловік кн. Ольги, батько Святослава Завойовника. 944 року підписав із Візантією некорисний договір.
- 4 БИЛИНИ:
Давні пісенні перекази.
- 5 ПОЧАЙНА:
Притока Дніпра. Її тепер немає, висохла. На тому місці є тепер Поділ.
- 6 ГОРА:
Дорадники київських князів, адміністрація держави.
- 7 ОЛЕГ:
Князь Руси-України. В 911 році підписав із Візантією міждержавний договір.
- 8 ХОЗАРИ:
Тюркський нарід, об'єднував різні племена між пониззям Волги і Дону.
- 9 ПЕЧЕНІГИ:
Кочове плем'я, яке з кінцем XI ст. передісталось з Азії на східні землі Руси-України.
- 10 СИНКЛІТ:
Дорадники візантійських імператорів.
- 11 КОНСТАНТИН ПОРФІРОРОДНИЙ:
Візантійський імператор від 905 — 959 р.
- 12 РОМАН:
Син Константина Порф., батько царівни Анни, з якою кн. Володимир Великий одружився в Корсуні 988 року.
- 13 ВАСИЛЕВСИ:
Візантійські царі.
- 14 ПРОПОНТИДА:
Мармурове море. Через Чорне море, Босфор, Пропонтиду та Егейське море ішов морський шлях з Руси-України в Середземне море.
- 15 РОМЕЇ:
Візантійці. Візантія це Східня Римська імперія і тому візантійців називали ромеями.
- 16 ЮСТИНІАН:
Візантійський імператор від 527 - 565 р. Він, так як і наступні по ньому імператори Візантії вважали себе намісниками Христа на землі. У Східній Римській імперії не було розмежування між світською і церковною владою.
- 17 ГРИДЕНЬ:
Найнижчий військовий ступінь за княжих часів.
- 18 ГРИДНИЦЯ:
Кімната в низу княжого терему, де гридні чекали на зміну варті.
- 19 ІСКОРОСТЕНЬ:
Столиця Деревлянського князівства, яку кн. Ольга, в помсті за вбивство її чоловіка, кн. Ігоря, казала спалити. Деревлянським князем тоді був Мал. Деякі науковці стверджують, що Малуша і Добриня були дітьми кн. Мала.
- 20 РОДЖЕНИЦЯ:
Мітологічна істота, поєднання богині роду і богині долі.

- 1 NESTOR:
XIth century historian attributed with the writing of the Chronicle of Rus'-Ukraine – *Povist Vremennyh Lit* (The Tale of Ancient Times).
- 2 IHOR:
Grand Kniaz and Ruler of Rus'-Ukraine (913-945); husband of Grand Kniahynia Olha and father of Grand Kniaz Sviatoslav the Conqueror.
- 3 POCHAINA:
Tributary of the River Dnieper in ancient Kiev.
- 4 OLEH:
Grand Kniaz and Ruler of Rus'-Ukraine (circa 882-912).
- 5 PECHENECS:
Nomadic Asian tribe; marauders of Rus-Ukraine from the IXth century.
- 6 KHAZARS:
A Turkish people comprized of tribes from the lowlands between the Volga and the Don Rivers.
- 7 CONSTANTINE VII PORPHYROGENITUS:
Byzantine Emperor (913-959).
- 8 ROMAN:
Known as ROMANUS II. Byzantine Emperor (959-963). The son of Constantine VII Porphyrogenitus and the father of Princess Anna; Volodymyr the Great married Anna in 988.
- 9 OTTO I:
(912-973) Known as the Great, Roman Emperor and King of Germany.
- 10 PERUN:
The Supreme God in pre-Christian Ukraine; also the God of Thunder and Lightning.
- 11 DAZHBON:
God of the Sun and the guardian of human life in pre-Christian Ukraine.
- 12 SVARON:
God of Fire in pre-Christian Ukraine.
- 13 VOLOS:
God of Plenty, Cattle and Trade in pre-Christian Ukraine.
- 14 LADA:
Goddess of Love, Beauty, Fertility and Household Order in pre-Christian Ukraine.
- 15 JUSTINIAN I:
Known as The Great Emperor of Byzantium (527-565); established the eastern tradition.
- 16 ISKOROSTEN:
City in the Derevlani principality of Rus'-Ukraine: Kniahynia Olha had the city burned, as revenge for the slaying of her husband Grand Kniaz Ihor, and the Derevlani Kniaz Mal exiled.

- 21 ПАВОЛОКА:
Шовкова матерія візантійського виробу.
- 22 ПЕРУН:
Найголовніший бог давнього культу, бог грому і блискавки, а також животворної сили.
- 23 ДАЖБОГ:
Бог сонця в дохристиянській Русі-Україні. Опікун людського життя.
- 24 КУПАЛО:
Давнє поганське свято в час найвищого розквіту природи. Також бог гойности, щедрих плодів.
- 25 ВІЗАНТІЙСЬКІ ІМПЕРАТОРИ:
Мова про Василя II і Константина УІІ, онуків Константина Порф., брати царівни Анни. 987 року збунтувався проти них самозванець імператор Варда Фока і царі просили у кн. Володимира Великого допомоги.
- 26 ПОРФІРОРОДНА:
Так називали дітей візантійських царів, які народились у кімнаті оббитій порфірами в царській палаті.
- 27 ГОРНО:
Ковальська піч, в якій розпикалося залізо.
- 28 ЛЕМІШ:
Частина плуга, що врізується в землю.
- 29 ТМУТОРОКАНЬ:
Адміністративний центр Тмutorоканського князівства, яке було над Керченською протокою, над гирлом Кубані та на Таманському півострові.
- 30 МСТИСЛАВ:
Син Володимира Великого. Княжив у Тмutorокані від 987 по 1022 р.
- 17 RODZHENYTSIA:
Goddess of Fate and Destiny in pre-Christian Ukraine.
- 18 KUPALO:
God of bountiful harvests in pre-Christian Ukraine; also the name given to the summer solstice.
- 19 THE BYZANTINE EMPERORS:
Basil II and Constantine VIII, sons of ROMANUS II and brothers of Princess Anna; they implored Volodymyr the Great for military aid against the forces of the self-proclaimed Emperor Bardas Phocas.
- 20 BARDAS PHOCAS:
Self proclaimed emperor and nephew of Emperor Nicephorus Phocas.
- 21 TMUTOROKAN:
Southeastern territory of Ukraine.
- 22 MSTYSLAV:
Son of Volodymyr the Great; Kniaz of Tmutorokan (987-1022).
- 23 THEOPHANO:
Wife of OTTO II (955-983); Roman Emperor and King of Germany.
- 24 CLEMENT I, SAINT:
Pope (92-101). Supposed third successor of St. Peter. Died a martyr's death at Korsun, city in Crimea.

PATRONS OF THIS PUBLICATION

Association for the Advancement of Ukrainian Culture

Buduchnist (Toronto) Credit Union Limited

First Security Federal Savings Bank – Chicago

Larysa and Ulana Celewych-Steciuk Foundation of The Women's Association of DFFU

Ontario Council of the Ukrainian Canadian Committee

Prometheus Foundation

Society of Veterans of Ukrainian Insurgent Army
Detroit Branch

SO-USE (Toronto) Credit Union Limited

S.U.S. Foundation of Canada

Symon Petlura Foundation
(Government of the Ukrainian National Republic in Exile)

UBA Trading Foundation

Ukrainian Canadian Foundation of Taras Shevchenko

Ukrainian Congress Committee of America, INC.

Ukrainian (Toronto) Credit Union Limited

Ukrainian Cultural Center, Warren, Michigan

Ukrainian National League in Canada

Mr. Paul and Mrs. Sophie Bilecky

Mr. Andrew and Mrs. Anne Cholod

Mr. Steve and Mrs. Luba Drozd

Mr. William and Mrs. Olga Hamara

Mr. Wolodymyr Klish

Mrs. Nina Kozy

Dr. Nicholas Kraw

Dr. Bohdan Kruk

Dr. Paul and Mrs. Gloria Ochitwa

Dr. Oleh and Mrs. Roksolana Saciuk

Mrs. Tatiana Samchuk

Mrs. Olena Koszarny Semeniuk

Dr. Peter and Mrs. Doris Smylsky

Mr. Nick and Mrs. Olga Spivak

Mr. Arsen and Mrs. Sophia Stepaniuk
Mr. Dmytro and Mrs. Antonia Stepaniuk
Mr. Yurko Stepaniuk
Mr. Bohdan and Mrs. Valentina Stus
Dr. Oleh A. Trojan
Mr. Wasyl Wasko

ПРИЗНАННЯ

Цими кількома рядками бажаю висловити моїй дорогій приятельці, мгр. Анні Степанюк Троян, велику подяку за її невтомну працю в допомозі видання цієї книжки, а над усе, за переклад драми з української на англійську мову. Її, професора Джеймса Рейні, який написав передслово до англійського тексту і усіх хто допомагав у перекладі драми, хай Всевишній нагородить своїми ласками.

Високодостойному професорові Валеріянові Ревуцькому за авторитетне передслово і за цінні поради вдячне спасибі.

Постачанням наукових книжок, технічними, літературними порадами і моральною піддержкою допомогли: о. др. Себастьян Сабоць, письменник Юрій Тис, поет Олекса Веретенченко, поет Зіновій Маринець, мистець Богдан Головацький, чоловік мій Богдан Крук, сини Ждан і Лев Ласовські. Усім їм прециро дякую.

Окремо хочу подякувати Установам і приватним Патронам, що так жертвенно відозвались на прохання про фінансову піддержку і тим допомогли у виданні цієї драми, написаної в Тисячоліття Хрищення України.

Мирослава Ласовська-Крук

ACKNOWLEDGEMENTS

I wish to express my gratitude to Professor James Reaney (University of Western Ontario), who read the manuscript, offered valuable advice and wrote the preface.

I also wish to thank Daria Diakowsky, Natalia Jemetz, Leon Lassovsky, Iroida Wynnyckyj and my colleague, Gordon Way (Indec South), for reading the translation and offering useful suggestions and encouragement.

My sincere appreciation goes to Barbara Malyon for her patience and perseverance in typing the manuscript.

To my husband, Oleh, credit is due for his invaluable assistance and support in my undertaking.

Finally, I am much obliged to all the patrons for the financial support of this publication.

Anna S. Trojan

ТОГО Ж АВТОРА

Віщування Старого Дуба — драма, 1956 р.

Льодолом — драма, 1960 р.

Поет і Чорт — драма, 1963 р.

Під Чорним Небом — повість, 1966 р.

Дзвінка Молодість — повість, 1982 р.

Авторка є лавреатом трьох літературних нагород
Фонду ім. Івана Франка у Чикаго.

